Bieliczky Joó Sándor

Jövőbe álmodón

Sikerekben gazdag 2018-as évet kíván minden olvasójának a Szókimondó szerkesztősége a szoboszlói születésű költő évekkel ezelőtt fogant, mégis kortalan verseivel és gondolataival!

Jövőbe álmodón

Jövőbe álmodón kezdem az évet,
remélve, hogy fogannak költemények,
szívembe szelídítem a friss eget
rajta csillagok lesznek az Emberek.
(Debrecen, 1974. január)

Minden óév zártával a feleségem nyit egy új kötetet a ránk virradó esztendőnek. Szabad a pálya a vers, az irodalomtörténeti jegyzetelések, a levéltári búvárkodások, s egyéb prózai írások előtt. E lapokra írt vallomásaimat szeretném megismertetni a mai fiatalokkal és az utánunk érkezőkkel. Nekünk már van múltunk, van jelenünk. A fiataloknak van jelenük és jövőjük. Jövőjük teremtéséhez nekünk is van közünk. Fel kell jutnotok a Csúcsra! Szurkolunk nektek! Félve vigyázzuk hegymászó akaratotokat. Távolba látni az tud, aki hátra is tud tekinteni. Nagy ölelésetekben legyen új csillagrendszer a sors-meleg Béke.
(Budapest, 1981. január)

Újévi napsütés

Lent az utcán bénult fagy fehérlik,
ránk fésülte aranyhaját a nap,
a zászlós ég januárba kéklik,
pengő szél sodor gyermekhangokat
ki a szabadba, marjon a hideg,
járjuk a várost repülő vággyal
csillapodjon a feszülő ideg,
takard be arcod meggypiros sállal
égjünk, egymáshoz simuló vállal.

Fiatal idő sodor…

Menni kell, fiatal idő sodor,
nem állhat tétlenül az élő
váll-feszítve, küzdelemre gerjedve
villanó izmokkal napfénybe mártózva,
hulló esőbe görnyedve, kard-hegyes jégcsapo-
kat törve
menetelni kell a váró tavaszok felé
és útközben megvívni ádáz elleneinkkel
s önmagunk gyarlóságaival
menni kell és sohasem hátranézni
előre, bátran és mindig lelkesebben
szívünkben felhő-fehér szeretettel az Emberért,
tisztára mosott szavakkal ajkunkon
mindig az igazat, a zengő őszinteséget
hirdetni, megszenvedve egy-egy futó mosolyu-
kért
ha nehéz és kínos is, de mindig hitet
gyújtva őszinte vallomással a lelkünkben
nyíljunk ki előttük, mint a hajnali égen
a nap tüze, legyünk emberek érzéseinkben,
tetteinkben, a kimondott szavak melegében
mert menni kell,
sodor a fiatal idő minket…

L. Horváth Katalin

„Igazságtalan, hogy a jó dolgok későn történnek meg velünk”

Új bemutatóra készül az Orlai Produkció. Simon Stephens Heisenberg című kétszereplős darabját – Magyarországon először – január 24-étől láthatja a közönség Ullmann Mónika és Benedek Miklós előadásában, Szabó Máté rendezésében. A próbaidőszak elején Benedek Miklóst kérdeztük.

– Miről szól a darab?

– A történet nagyon kedves, bizonyos értelemben rokon az *Aranytó*éval. Ott egy kisfiú, a vele való törődés változtatja meg egy idős házaspár, különösen a nagypapa életét, a Heisenbergben pedig egy hetvenöt éves ember életébe becsöppen egy fiatal hölgy, és elkezdődik valami új, valami más. Az ismerkedésből különös kapcsolat lesz, a kezdeti barátság szerelemmé fajul. A férfi naplót vezet, amiből kiderül, hogy egész életében egyetlen hölggyel volt komolyabb kapcsolata. A lánynak van egy nagy fia, elindulnak őt megkeresni, közben sok minden történik velük. Sem a férfi, sem a nála harminc évvel fiatalabb nő nem nagy kaliberű ember, nem különösebben érdekes az életük. A történetük arra mutat rá, hogy ugyanazt a pillanatot mennyire különbözően éli meg két ember. Kétféleképpen látjuk a dolgokat, másfelé gondolkodunk. A kérdés az, hogy elmegyünk-e egymás mellett, vagy találkozunk. Szerintem ez a teljesen hétköznapi filozófia hatja át a darabot. Volt már ilyen a színháztörténetben, például a *Varsói melódia*, a *Jövőre veled ugyanitt* hasonló, és mindkettő nagy sikert aratott. Hogy hogyan kerül ide Heisenberg, azt én sem tudom, majd Szabó Máté rendező meggyőz róla.

– Nevetésre vagy sírásra készüljön a néző?

– Erről még fogalmam sincs, egyelőre a szöveget magolom. Kétszereplős darab, aminél egy színész először is megijed, pláne én, aki már a hetvenkettedik évemben vagyok. Magolok, hogy biztos legyek a szövegben. Aztán majd a bemutatóig kiderül, milyen az előadás természete. Mi magunk is kíváncsiak vagyunk arra, hogy mi lesz belőle. Máté hisz a heisenbergi filozófia erejében, azt mondja, a fiatalok körében nagyon elterjedt, egy híres tévésorozatban állandóan őt emlegetik. Engem a színházban nem ez a – talán kicsit belemagyarázó – filozófiai vonal érdekel elsődlegesen. Játszottam például Freudot a *Jung a díványon* című darabban (Szervét Tibor volt Jung), és ott sem a filozófiája volt a lényeg, hanem a Junghoz fűződő viszonya, a féltékenysége, az, ahogyan viselkedik vele. A Heisenberg hat kicsi, hol sírós, hol nevettető képből áll, nem hiszem, hogy megerőltető lesz a nézőknek. A két szereplő úgy ismerkedik meg, hogy a férfi ül egy pályaudvaron, és egyszer csak odamegy hozzá egy nő, és belecsókol a nyakába. Ez a váratlan fordulat már önmagában komikus, és még sok nevetésre ingerlő helyzet adódik abból, ahogy a két ember közeledik egymáshoz. A férfi próbál megfiatalodni, de rájön, el is mondja, hogy későn érzett rá, milyen jó dolog a szerelem, mennyire fontos valakihez tartozni. Az élet marha rövid, és igazságtalan, hogy ez nem adatik meg előbb.



Fotók: Takács Attila

– Korban nem áll távol attól a férfitól, akit játszik. Milyen érzés a szerepben visszatekinteni, kimondani, hogy…

– … hogy elment az élet? Nézem a régi filmeket, amikben benne voltam, és azt látom, hogy jézusom, már csak egy-két kollléga van köztünk, a partnerek mind elmentek körülöttem. De hát ez van, ez az élet rendje. A darabban Alex azt mondja: kérdés, hogy meddig vagyunk képesek élvezni azt a jót, ami megtörténik velünk. Napról napra öregebb lesz, mondja, és mennél jobban telik az idő, annál jobban érzi, milyen rövid volt az élet, milyen kevés van hátra, pedig

A Kovács Máté Városi Művelődési Központban látható február 7-én az Orlai Produkció egyik legújabb színdarabja Heisenberg címmel.

Egy zsúfolt pályaudvaron egy nő megpillant egy idős férfit, és hirtelen ötlettől vezérelve a nyakába csókol. Alex, a hetvenes hentes és Georgie, a negyvenes pincérnő beszélgetni kezd. Lassan, minden logika és társadalmi konvenció ellenére rájönnek: nekik dolguk van egymással. A találkozás alapjaiban forgatja fel az életüket, és végül nagy utazásra is vállalkoznak, hogy utolérjék életük elmulasztott lehetőségeit…

A cím Werner Heisenberg német fizikusra, a határozatlansági reláció elvének kidolgozójára utal. Az elv értelmében bizonyos fizikai mennyiségek csak bizonyos határig ismerhetők meg egyszerre és pontosan. Vagyis minél pontosabb értéke van az egyiknek, annál pontatlanabb a másiknak.

A brit szerző a legizgalmasabb kortárs színházi alkotók közé tartozik. Két műve, a Harper Regan és A kutya különös esete az éjszakában magyar színpadokon is bemutatkozott. Ez a legfrissebb darabja most nálunk látható először magyarul.

most kezd belejönni. Most érzett rá a szerelem és az élet ízére. Amikor Alexként beszélek, a saját életembe is belegondolok, persze, de ez csak egy egy kedves, finom hang a darabban, nem keseredünk bele.

– A szövegtanulással vannak problémái, vagy flottul megy a magolás?

– Nincsenek, hál' istennek. De azért hetven éven túl vannak már veszélyes helyzetek: a *Játék a kastélyban* hetvenöt oldalnyi szöveg, a *Folyón túl Itáliát* több mint két hónapig nem játszottuk, ami nagy kiesés. Ilyenkor erősen kell koncentrálni arra, hogy mit is kell mondani a színpadon.

– Az Orlai Produkció könnyedebb előadásait néha a kommersz jelzővel illetik. Mit szól ehhez?

– Szerintem akkor kommersz egy előadás, ha túl sok általánosság, elcsépelt dolog van benne, és rosszul, hamisan játsszák. Ha okosan, szellemesen, jól adnak elő egy darabot, – ahogy mi azt szeretjük – , akkor egy ,,csak" szórakoztató előadás is értékes. Sosem értettem, miért használják negatív értelemben a szórakoztató kifejezést. A *Miért nem marad reggelire?* előadás olyan ,,kommersz" volt, hogy beledöglöttünk Für Anikóval. És olyan sikeres volt, hogy kétszázszor ment. *(Az Orlai Produkció engedélyével.)*



Máthé András fotóművész

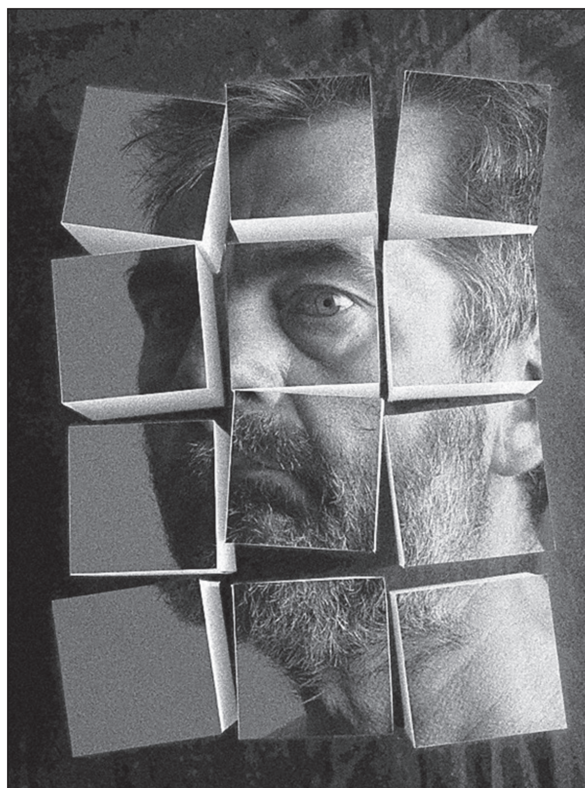
1954. jún. 23-án született Debrecenben, gyermekkorát Hajdúhadházon töltötte. Érettségi után fényképész iskolát végzett. 1972-től 1992-ig dolgozott a fényképész szolgáltatóiparban, elsősorban fotóriporterként ill. műszaki fotósként. 1992-től szabadfoglalkozású. 1997-2007-ig tanított fotográfiai ismereteket a Debreceni Református Tanítóképző Főiskolán. 1988-2007-ig A Beregszászi Pál Szakközépiskola és Szakiskolán fényképész szaktanár. 2001-től a MAOE Fotóművészeti Tagozat elnökségi tagja. 1987-tól a Csokonai Színház fotósa, 1995-ben a színházzal közösen „Fotó-Art" Díjat alapított. 1993-ban a fotósok közül elsőként kapta meg a „Debrecen Kultúrájáért DÍJ"-at. 1993-2003 között Debrecen első magán fotógalériájának a Multi Fotó Galériának a művészeti vezetője, ahol több mint 80 kiállítást mutattak be, többségében fiatal alkotók premfotóiból. 2007-től a Debreceni Fotóklub vezetője.

Tagságok:

Magyar Fotóművészek Szövetsége 1986
Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete 1987
Debreceni Fotóklub 1973
Debreceni Új Fotóműhely 2002-2007
Grafikusművészek Ajtósi Dürer Egyesülete 2005

Fontosabb önálló kiállítások:

Balaton. 1976. Keszthely
Tájrajzok 1979. Debrecen, Székesfehérvár, Püspökladány, Hajdúhadház, Nyíregyháza, Nádudvar
Debrecen ma 1983 Debrecen
Változó táj 1987 Debrecen, Székesfehérvár, Nyíregyháza, Hajdúhadház
Akt 1989 Debrecen, Székesfehérvár
Neon-fényben 1994 Debrecen
Enyészet 1994 Debrecen, 1997 Székesfehérvár
Műterem 1995 Debrecen, Püspökladány, Karcag, Polgár
Színház 1996 Debrecen,
Akt drapériával 1997 Debrecen
Debreceni impressziók 1998 Debrecen, Nagyvárad 1999 , Hajdúhadház
Máthé akt 1998 Budapest
Aktképek 2000. 2001 Debrecen, Mű-Terem Galéria, Székesfehérvár Várfal Galéria
Jazz 2001 Debrecen Jazz Napok
Gyüjteményes kiállítás 2002 Hajdúhadház
Emlékszem a mozdulatra… 2003 Debrecen, Budapest Nemzeti színház
A napba öltözött város 2003 Öcs



Máthé András: Önarckép

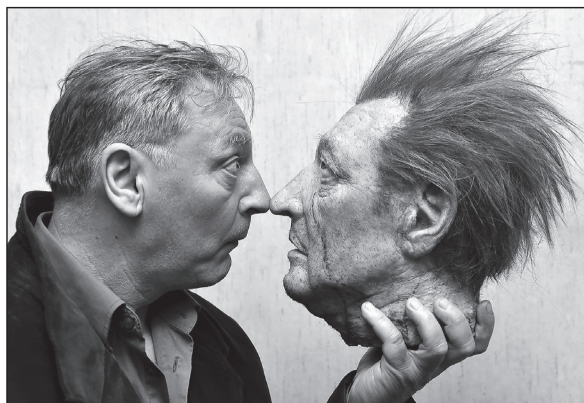
Corpus 2004 Debrecen Mű-Terem Galéria, Nyíregyháza
Jazz Debrecenben 2004 Debrecen DOTE Galéria
Talált formák 2008 Debrecen, Református Tanítóképző Főiskola
Egy másodperc jazz 2009 Kölcsey Központ, 2016 Debrecen, Múzeumok éjszakája
A magyar kultúra arcai 2014 Debrecen, Méliusz Megyei Könyvtár, 2016 Hajdúhadház
A bermuda alatti háromszög 2014. Debrecen, Borbarát galéria
Meztelenek és egyéb képek 2014. Debrecen, Kölcsey Központ
Álomkergetők 2016 Csokonai Színház Debrecen

Egyéb gyűjteményes kiállítások

1990: Vilnius, Kaunas, 1995 Nagyvárad, Lublin, Hajdúhadház. Debrecen város több galériájában, és közintézményében rendezett kiállításokat.



Szakács Hajnalka és Varga Klári a „Ha álom az élet" című előadásban



Garay Nagy Tamás a róla készült másolattal, melyet Bulgakov: Mester és Margarita című darabhoz készítettek

Az önálló kiállításokon túl számos országos és nemzetközi pályázaton mutatták be képeit, illetve nyert díjakat.Több országos és megyei újság közli rendszeresen képeit.

Fontosabb díjak:

1974 Pécs : Országos .Középiskolai Fotókiállítás DÍJ
1989 Budapest, Szolnok: „Lovakról" Különdíj
1981 Szeged: Szegedi Szalon Csongrád megye díja
1989 Budapest Műcsarnok Magyar Fotográfia Különdíj
1993 Debrecen Kultúrájáért DÍJ
2001 Országos Fotószalon Különdíj
2016 Debrecen Város Kölcsey Díja, melyet a Debreceni Fotóklubbal közösen kapta

Fontosabb csoportos kiállítások:

1989-1990 Vilnius, Kaunas
1998 Debrecen Multi Fotó Galéria: „Kép a képben"
2000 Esztergom „Camera Obscura Fotográfiai Biennálé
2000 Székesfehérvár Várfal Galéria „Impresszion 2000"
2001 Prato Olaszország: FIAP Monochrom Biennálé
2001 Glasgow Scottish Salon of Photography
2001 Zamárdi Balaton Art
2002 Rivne/Ukrajna/ Nemzetközi alkotótábor
2002 Debrecen / Debreceni Új Fotóműhely/
2003 Debrecen, Találkozások 10 éves a Multi Fotó Galéria
2004 Hortobágy, Hortobágyi Nemzetközi Művésztelep
2004 Esztergom Fotográfiai Biennálé „AKT ART"
2005 The 4th Friendly Art Exhibition in Toyama, Japán
2010 Debrecen, Keresztmetszet /kurátor/
2011 Debrecen, Kölcsey Központ 80 éves a Debreceni Fotóklub /kurátor/
2012 Budapest Nemzeti Színház Tragédia fotópályázat
2012 Budapest MAOE „Valóság és illúzió"
2013 Budapest MAOE „A négy elem"
2014 Szentendre MAOE Labirintus
2015 Szentendre MAOE Harmónia
2017 Szeged MAOE Káosz és rend
1995-2018 Nagyvárad több alkalommal

Irodalom:

Erdei Sándor: Pertu Máthé Andrással (Hajdú bihari Napló 1994. Aug. 6.)
Vitéz Ferenc: A nőben megfogalmazódó őscsoda (Hajdú-bihari Napló 1995. jan. 25.)
Péntek Imre: Penészvilág innen és túl (Fejér megyei Hírlap 1997. máj. 8.)
Dallos Nagy Krisztina: Női szépség – fotós szemmel (Hajdú bihari Napló 1997. nov. 22.)
Éles Csaba: Minden városnak megvan a saját dallama (Hajdú Bihari Napló 1998. ápr. 16)
Kolozsvári Attila: „a kiállítás viszi a pénzt nem hozza" (Egyetemi Élet 2000/16.)
Komiszár János: Műteremről műteremre (Körkép 2003. júl. 11.)
Komiszár János: Színes paletta /riportkönyv/ 2004
Vitéz Ferenc: A magyar kultúra arcai (Néző.Pont 2014 március)
Megmerítkezés közben is józannak maradni (Hajdú Bihari Napló 2016. ápr. 15.)
A fotográfiának jó helye van a városban (Korzó, Dehir Online 2016. máj.)

Könyvek:

Találkozások /10 éves a Multi Fotó Galéria/ 2003
Még ne aludj el /Lővei Sándorral / 2004
Minden hajnalban / illusztráció/ 2004
Ha vége a nyárnak /illusztráció 2005
Corpus /önálló aktalbum/ 2006
80 éves a Debreceni Fotóklub /szerkesztő/ 2011
A költői színház Hét évad a Csokonai színházban /fotók/ 2013
Hajdúhadház református értékei /fotók/ 2013
Debrecen /Debrecen város kiadása, képek, képszerkesztés/ 2015

Fekete András

Ablak a végtelenre

Egyházművészeti kiállítás a művelődési központban

Példás együttműködéssel valósult meg az az egyházművészeti kiállítás, amelyet a görögkatolikus egyház szoboszlói közössége és a művelődési központ rendezett. Az Ablak a végtelenre *című tárlat január 6-án nyílt meg. A Szent Bazil gimnázium diákjainak a közreműködésével a vízkereszti Tropárt énekelték el a jelenlévők. Ezután Berényiné Szilaj Ilona, a művelődési központ igazgatója köszöntötte a látogatókat és a kiállításon képeikkel szereplő művészeket. Utalt arra, hogy az intézmény a városban lévő egyházakkal, köztük a görögkatolikusokkal jó kapcsolatot ápol, melynek eredményeképpen jöhetett létre az egyházművészetet bemutató kiállítás. A művelődési központ adventtől vízkeresztig tartó programsorozat záró rendezvényét Fekete András görögkatolikus parókus nyitotta meg. Közreműködtek a Filiae Soláris kórus tagjai.*

Tisztelettel köszöntöm az alkotókat, akik lehetővé tették, hogy Szoboszlón először nyílhatott meg egy ilyen „tematikus" tárlat mely napjaink egyházművészetét mutatja be. Egyházművészet: a keresztény művészet magva; tárgya minden olyan művészi alkotás, mely az Egyház hivatalos és nyilvános kultuszát (liturgia) szolgálja. Ide tartozik tulajdonképpen az épülete, berendezése, a liturgikus felszerelések, a liturgikus ruhák és az ájtatosságok áhítatot segítő művészi darabjai; mindazok a műalkotások, melyeket a hívők az egyháznak adományoztak vagy liturgikus használatból birtokba vettek. Az egyházművészet alkotásai Isten és a szentek szolgálatára vannak rendelve, ezért fölajánlani csak értékes, a liturgikus rendeltetéséhez méltó műveket lehet, s fölajánlásuk visszavonhatatlan. A képzőművészeti alkotások lehetnek szimbolikus ábrázolások, szentírási és hagiográfiai jelenetek: szentképek, ikon.

Nem egy országos merítés ez, hiszen nagy többségben csak a szomszédságban élő alkotók munkáit láthatjuk itt. De ez számomra azt az örömteli tényt mutatja, hogy csak itt karnyújtásnyira tőlünk mennyi



Berényiné Szilaj Ilona köszönti a látogatókat, mögötte a kiállító művészek egy csoportja.

művész van, akinek nagyon fontos a spiritualitás, az isteni üzenet, az ő személyes Isten kapcsolata. Az itt látható munkák erről árulkodnak.

A jelen alkotások döntő többsége nem pusztán egy múló pillanatot ragad meg, hanem az időtlenben, a végtelenben keres és talál kapaszkodót. Az én olvasatomban ez azt jelenti, hogy az Isten nagyon közel van hozzájuk, vagy ők az Istenhez.

Úgy vélem érezzük: *a művészet varázs, mely átalakít. A könnycseppet persze gyöngyszemmé nem. Az embert emberebbé azonban igen.*

S méltán tehetjük hozzá, hogy a keresztény művészet a keresztény embert még hívőbbé tudja tenni. (A nem hívőknek pedig kinyit egy ablakot…) S már így van, akkor az *„egy lépcsőfok egy jobb világ felé".* Így tehát a művész, az alkotó, egy olyan segítő ember, aki megpróbál kiemelni a hétköznapok egyhangúságából, de nem csak kiemel, hanem fel is emel.

Tisztelettel és őszinte nagyra becsüléssel köszönöm meg az alkotóknak, hogy létre jöhetett ez a kiállítás. Hogy általuk is újra bizonyságot nyert, hogy a spiritualitás, a lelki élmény keresése és megléte, az ember Isten kapcsolata az emberben mindig meglévő, örökké munkálkodó, és sugárzó erős valóság.

A zenéről szokták azt mondani, hogy ahol véget ér a szó, ott kezdődik a zene. Úgy vélem jó eséllyel ez elmondható a festészetről is. Az ikonfestésről is.

A művészet az emberben és a természetben megnyilvánuló rejtelmesnek, isteninek érzéki visszaadása. (Liszt Ferenc)

Aki azonban az isteni valóság után nyúl, az a természeten túl keresi a kapaszkodót, a megfestendőt, a kifaragandót. Ott találja meg azt a „témát" ami megérinti, festésre, formázásra kényszeríti, és láttatja azt, amit mi vagy nem látunk, vagy nem úgy látunk.

A költészet beszélő festészet, a festészet néma költészet. (Szimonidész kr. e. 5-6 század)

Persze az, akinek az alkotás ilyen talentuma nem adatik meg, az egyetért Zorán egyik dalszövegével:

Mégis irigyen tisztelek költőt és festőt, Ki helyettem mutatja meg. Hogy mi lakik mélyen a szívemben.

Bár tudjuk, hogy az ikonokat Szt. Lukács óta nem pusztán kiállítási tárgyként, múzeumi darabként, lakások díszítő elemeiül festették, hanem az a mindenkori embernek az imaéletét, liturgikus életét segítették. Mégis az alkotóknak valahol meg kell mutatni, hogy mi lakik mélyen az ő szívükben, mit mutatnak meg belőlük, mivel tudunk mi azonosulni.

E pár köszöntő mondatomban nem szeretnék belemerülni hosszabb műelemzésekbe. Bár kellene, de nem tudom eléggé fennkölten méltatni egyes alkotók szín- vagy formavilágát. Valószínűleg megmosolyogtató lenne, ha hosszabban értekeznék bárkinek is a technikai tudásától, ecsetkezelésről. Az sem biztos, hogy helyesen ítélném meg a világunkról, vagy az ő személyes világáról alkotott képét.



Fekete András atya a kiállítást megnyitja

Minden művész saját lelkébe mártja ecsetét, és saját szívét viszi a vászonra. (Henry Ward Beecher)

Ezért inkább itt és most a személyes megérintettség okán csak annyit mondanék, hogy amikor bejöttem ebbe a terembe azon az üveg ajtón, egy másik világban találtam magam. Egy olyan közeg vesz körül ahol azok a személyek és történések vesznek körül, mely az életemnek eleddig - s remélem ezután is – meghatározó és életet erősítő alakjai. Hiszen a forrás az kimeríthetetlen.

Köszönöm mindenkinek, aki ecsethez, vászonhoz, fához, üveghez, fémhez vagy bármilyen más anyaghoz nyúl, hogy azt művészetével átlényegítse, azt mások számára a szépség, a nyugalom, a lelki megerősödés forrásává tegye.

Hadd értsek egyet Goethevel, aki szerint *„a művészet a kimondhatatlan tolmácsa."*

S akik e kimondhatatlant bemutatták nekünk: Aknay János, Bessenyei Valéria, Czóbel Mariann, Domján Ili, Dr. Pénzeli Péter, Gonda Zoltán, Gyöngy Enikő, Kiss Ferenc, Kiss Tünde, Komiszár János, Latorcai-Újházi Aranka, László Ákos, Magyar Zita, Mátyássy László, Monostory Viktória, Morelli Edit, Murvai Anikó, Nyalka Márta, Őri Bori, Petneházi László, Rácz Imre, Rémes Tibor, dr. Sallai Géza, Sass Zsuzsa, Szente Mónika, Szilágyi Imre, Sz. Kvócián Melinda, Urgyánné Tószegi Erika, Vollnhoffer Mária, Vincze László és a Szent Bazil Alkotókör tagjai: Balázs Katalin, Balogh Gabriella, Bárány Fruzsina, Buzdug Júlia, Fejér Dóra, Fodor Petra, Haju Petra, Iván Katalin, Kaskötő Gergő, Koleszár Anna, Koleszár Árpád, Ladányi Veronika, Matisz Andrea, Miterli Lúcia, Orosz Árpád Atanáz, Orosz Sára, Pogácsás Zsuzsa, Pocsai Mónika, Rácz Csaba, Sási Mária, Sási Péter, Szegedi István, Szegedi Zsuzsa, Szűcs Alexandra, Szűcs Róbert, Ternák Ildikó, Tóth Annamária, Würfel Péter.

Abban a reményben várja a látogatókat ez a kiállítás január 20-ig, hogy az ide betérő látogató nem csak a szépségnek sok-sok különleges formáját láthatja, hanem valóban egy szellemi, lelki ablakot nyit ki benne az örökkévalóságra.

Így ajánlom mindenkinek szíves figyelmébe, s köszönöm, hogy meghallgattak.

A tárlat februártól Debrecenben, a Petőfi téri Görögkatolikus Érsekségen lesz látható.



Kiss Tünde pasztell Madonnája



A tárlatlátogatók (Fotók: Karika József)

Tatár Éva

A képek az örökkévalóságról árulkodnak

Fekete András görögkatolikus parókust még a megnyitó előtt kérdeztem.

– Milyen gondolatok jegyében fogant az ötlet a tárlat létrehozásához?

– Kiállításokon járva gyakran találkozunk olyan alkotásokkal, amelyeknek bibliai alapja van, szenteket, esetleg templomokat ábrázolnak, tehát valamiképpen kötődnek a hitélethez, a kinyilatkoztatáshoz, az egyházi élethez. Mi lenne, ha összegyűjtenénk ezeket és rendeznénk belőlük egy kiállítást, fogalmazódott meg a kérdés. Sok ilyen alkotásuk van a megye képzőművészeinek, és szívesen adták a kiállításra. Tehát volt egy vágy, hogy csináljunk egy kiállítást, és megtaláltuk hozzá az alkotásokat. A cél az volt, hogy a lehető legtöbb művészeti ág, tűzzománc, rézkarc, fafaragás, olajkép szerepeljen. Be akartuk mutatni, kit hogyan érinti meg a Biblia világa, a kinyilatkoztatás.

– Miért lett a kiállítás címe „Ablak a végtelenre”?

– Azt akartuk, hogy a képek vizuális élménye által egy olyan gondolkodásmódot indítson el a tárlat látogatóiban, amiről ezek az alkotások árulkodnak, s ez az örökkévalóság. Tehát ablak legyen az örökkévalóságra.

– Az ikonok nagy szerephez jutnak a kiállításon, mit jelentenek az ön számára?

– Ez egy bonyolult kérdés, erről csak annyit mondanék, hogy minden ember egy ikon, az Isten képe, lenyomata. Ha ezt komolyan végiggondoljuk, ha én Istennek a képe vagyok, akkor teremtettségemnél fogva saját életem beszél az Isten létéről. Minden ember egy bizonyíték Isten létezéséről.



Monostory Viktória festőművész, háttérben az ikonjai

Az alkotás a különböző embereket összehozza

Kiss Tünde hét képpel van jelen a kiállításon, Franciaországból érkezett, Morestelben, a festők városában él, és amikor megtudta, hogy lesz egy ilyen kiállítás, szerepelni akart munkáival. Hazautazott, mint mondta, hajdúszoboszlóinak is tartja magát, hiszen életének egy meghatározó részét a fürdővárosban töltötte. Néhány évvel ezelőtt e lap hasábjain mutattam be munkásságát.

– Mivel foglalkozik, talált-e újabb kihívásokat?

– Folytatom a középkori reneszánsz és az azt követő klasszikus korok nagy alkotásainak másolását korabeli technikával, festékkel. A Madonna-kép, amit többek között látnak a kiállításon, csak egy részlete az eredeti festménynek, Bronzino olasz mester alkotásának. Az egy nagyméretű olajkép, a címe *Madonna gyermekével*. A kiállításon látható kép még nem az eredeti technikával készült, hanem pasztellel. Ez egy előtanulmány. A nagy képet is elkezdtem már, elkészítettem az alap rajzokat.

– Fest ikonokat?

– Nagyon szeretem az ikonokat, elmélyülök előttük állva, de a technikai megvalósításuk távol áll tőlem. Azt gondolom, kell hozzá valami vallásos áhítat. A képeimmel én kicsit kilógok a sorból, de csodálom az ikonfestőket.

– Azt mondta az atya, hogy nem az volt a cél, hogy egységes egyházi művészetet mutassanak be.

– Ezért gondoltuk, hogy én is beférek a kitágított körbe. Nagyon szép művész társaság, alkotói csoport jött itt össze. Nagyszerű munkák vannak jelen, remélem, hogy a közönséget is megérinti, s az emberekben vissza fog tükröződni. Örülök annak, hogy sokan vagyunk, akik a művészeten keresztül pár jó pillanatot tudunk adni az embereknek. Mint művész, arra is gondolok, hogy annyira különbözőek vagyunk, de az alkotások összehoznak bennünket, mindegy, milyen stílusban, mindegy, milyen tehetséggel munkálkodunk, a művészet összehoz, összeköt és ki is tágítja a világot.

Megmutatni a görögkatolikus egyház szépségeit

Monostory Viktória művésztanár, a Szent Bazil alkotókör vezetője, festőművész, a kiállítás szervezését, rendezését vállalta.

– Mi a véleménye a kiállításról, ami oroszlánrészben az ön munkájának a „gyümölcse”?



Latorcai –Ujházi Aranka és Kiss Tünde festőművészek (Fotók: Karika József)

– Épp ezért nem nyilatkoznék erről, elfogult vagyok. Rengeteg és nagyon szép anyagot gyűjtöttünk össze, azt gondoltuk, ebből válogatni fogunk, de valahogy minden felkerült a falra, vagy a tárlókba.

– Milyen rendezési elv dominált?

– Szerettük volna megmutatni a görögkatolikus egyház szépségeit.

– Ikonfestő?

– Igen, az ikon életem része. Gyerekkoromban a szüleim elcipeltek a templomba, háborogtam, mint minden gyermek, ott kell ülni, és hallgatni és szippantgatni a tömjénfüstöt, de belém ivódott a szépség, később nem is tudtam elképzelni, hogy mást csináljak, mint ikonokat.

– Az ikon bonyolult jelkép, elsősorban nem az érzelmekre akar hatni, hanem teológiai igazságokat, bibliai történeteket mesél el, vagy ezeknek a képi megfelelője.

– Nekem az életem része, és az életem része Krisztus, őt szeretném mindenütt, mindenkinek megmutatni – ami szerény képességemből telik.

„Hulla fáradtan mentünk el, de repülni tudtunk volna"

Latorcai-Ujházi Aranka festőművész készítette a hajdúszoboszlói görögkatolikus templom ikonosztázát. Sokat jár a városunkba, a kiállításra is elhozta munkáit, sőt részt vett a rendezésben is. A tárlat megnyitásának időpontját sem tartja véletlennek.

– Nagyon örülök, hogy megvalósulhatott ez a gyönyörű kiállítás. Már jelképes is, hogy pont ma nyílik, vízkereszt napján, amikor leszállott az Úrjézushoz a szentlélek. Szoktuk mondani, hogy nincsenek véletlenek. Jézus megkeresztelkedett, s nekünk prezentálta, hogy van Szentlélek, ami nélkül nem lehet létezni.

– Úgy tudom, Budapestről jött, hogy segítsen a tárlat rendezésében.

– Igen, de a rendezés is egyszerűen és gyorsan ment. Nagyon szép anyag gyűlt össze, híres művészek adták ide a képeiket, munkáikat. Tegnap este úgy mentünk el, hogy minden a helyén volt, a kiállítás gyönyörű lett, fénylett az egész terem. Azt mondtuk, itt most a Szentlélek dolgozott.

– Azzal fejezte be az a megnyitóbeszédét az atya, hogy ne menjen el senki erről a kiállításról úgy, ahogy bejött.

– Azt kívánta, hogy töltődjenek az emberek, úgy, ahogy mi tegnap töltődtünk, amikor rakosgattuk ezt a szép művészeti anyagot. Hullafáradtan mentünk el, de repülni tudtunk volna.



Latorcai-Ujházi Aranka ikonjai

– Mint mond neked, mit mondhat a keresztényeknek az ikon?

– Az ikon képbe foglalt imádság, Istentől ered, és Istenhez vezet. Imádkozni nem könnyű, mert különböző emberi indulatok és érzelmek vezérelnek bennünket, s amikor elkezdünk fohászkodni, valami jót kérni, főleg magunknak, de nem biztos, hogy az kell nekünk. Csak a jó Isten tudja, mi kell nekünk. Nem könnyű imádkozni. A tanítványok is azt kérték Jézustól: Uram, taníts minket imádkozni. Az ikonon segít nekünk imádkozni, hiszen megmutatja a szenteket, a tanulságtevőket, Jézus életét, tevékenységét, a kristálytiszta Evangéliumot mutatja meg. Azt a tisztaságot, amit nekünk embereknek tartani kellene, csak hát az ősszülők elkövették az eredendő bűnt, ami ellen nekünk harcolni kell. A szenteknek tanulságtevőknek sikerült, mert kristálytisztán tudták végrehajtani az isteni utasítást, kérést, szeretetet.

Nina Yargekov

Double Nationalité (Kettős államplogárság)

Eszedbe jut, hogy be kellene menned a mosdóba, hogy e mellékhelyiségekben van valami bensőségesen otthonos, hogy a világon mindenütt a mellékhelyiségek, még a legkoszosabbak és leglepukkantabbak is, a társadalmi védettség terei, mindig biztonságos menedéket nyújtanak mindenkinek, legalábbis a nők számára, mert valójában nem tudod, hogy a mellékhelyiség a férfinak is olyan-e, mint egy rejtek, ahol kifújhatja magát, ahová egy percre elvonulhat, hogy ellazítsa izmait és magára maradjon, miközben nem kell tartania attól, hogy gyenge, ügyefogyott vagy tudatlan, és téged ez a perspektíva annyira fellelkesít, hogy azonnal meg is valósítod. Odabenn a fülkében, nem találsz erre jobb szót a fülkénél, vagy talán vécéfülkének kellene nevezni, mintha kissé bizonytalan volnál, szóval a tulajdonképpeni egészségügyi helyiségben a használt női betétek tárolására szolgáló papírzsákot megvizsgálva rájössz, hogy az Aéroports de Paris márka terméke, ebből éles elmével azt a következtetést vonod le, hogy Franciaországban vagy, ami hasznos tudnivaló, bár nem igazán meglepő, mivel a táskádban levő két útlevél egyike francia, tehát volt már egy erős sejtésed arról, hogy valami közöd van ehhez az országhoz

Mialatt e zárt helyen tartózkodsz, az alkalmat kihasználva gyorsan és teljesen észrevétlenül végigtapogatod magad. Ujjbegyeid könnyed, aprólékos és módszeres nyomogatásával haladsz végig előbb a közvetlenül hozzáférhető testrészeken, a hastájékon, az alsó gerincgörbületen, a hónaljakon, aztán teljesen áttapogatod magad, tetőtől talpig. Egy pillanatig habozol, de ha már eljutottál idáig, elvégzel egy szabályszerű motozást, a testnyílásokat is beleértve, ami picit megalázó, de tekintettel arra, hogy a műveletnek nincs szemtanúja, minden nehézség nélkül túlteszed magad rajta, és egyébként is, amennyiben veszélyeztetnéd a közbiztonságot, jobb, ha rögtön tudomást szerzel erről. A végeredmény: nincs nálad fegyver, sem ütésre alkalmas eszköz, sem robbanóanyag, tehát minden rendben. És betét sincs a melltartód kosarában, ez jó jel, a melleid már felülről nézve sem tűntek igazán nagyoknak, és rosszul esett volna, ha a melltartódban kevesebbet találsz, mint amire számítottál.



A mosdótérben, ha nevezhetjük így, mármint ott, ahol a mosdókagylók és a nagy tükrök vannak, kedvedre vizsgálhatod a tükörképed, megbarátkozhatsz a külsőddel. Megállapítod, hogy nagyon magas vagy, szinte háromnegyedéig betöltöd a helyiség belmagasságát, homlokodon fejék csillog, a sminked pedig szénfekete, kék flitterekkel. Egyrészt ennél disztingváltabbnak képzelted magad, merthogy úgy tartják, a francia nőt diszkrét és finom elegancia jellemzi, holott a tükörben látható lány egyszerre közönséges és különc, mindenekelőtt a fejéket találod eléggé zavarónak, nem beszélve a karjaidon a szegecses csuklópántokról: ezek együtt úgy hatnak, mint egy harcos királylány kellékei. Másrészt a megjelenésed rendkívül nemes és teljesen klasszikus, vonásaid szabályosak, testtartásod egyenes, valamiféle me-

---

Részlet a könyvből, Párizs, P.O.L. kiadó, 2016., 13.-19. oldal.

rőleges méltóság árad egész lényedből, ugyanakkor bizonyos szomorúság is, mely talán pillanatnyi érzés, mindenesetre hirtelen az a benyomásod támad, hogy a véred, a kultúrád, a nemzeted, egyáltalán a hovatartozásod valami nagyszerűt, szépet és egyedit rejt magában, pontosan nem tudod, mit, de ez megerősít abbeli meggyőződésedben, hogy nem afféle kisszerű és számító népek közé tartozol, akik utazás előtt nedves kéztörlőt tesznek csomagjukba – és ebben a pillanatban elfog az ellenállhatatlan vágy, hogy szalmába hengeredj a lemenő nap fényében, miközben hegedűk trillája szaggatja szíved. Harmadrészt, bár ennek az új szempontnak már a puszta léte is lehangol kissé, mert úgy gondoltad, kettő elég lesz, minél tovább szemléled magad és minél inkább úgy tűnik, hogy a francia mintához képest – de vajon helyes-e, hogy a francia normához mérve értékeled önmagad? – mégsem vagy biztos a dolgodban, elvégre a csomagodban egy jázizs útlevél is van, a szoknyád túl áttetsző, a blúzod túlságosan testre simuló, ajkad túl vörös és a szemeden túl erős a smink, őszintén szólva egy prostituálthoz hasonlítasz, legalábbis a prostituált közkeletű mintaképéhez, fontosnak tartod mentálisan elvégezni ezt az árnyalatnyi különbségtételt, mivel elutasítod a prostituáltakkal szembeni előítéleteket és közhelyeket, nagyon jól tudod, hogy a valóság ennél bonyolultabb, és nem minden prostituált öltözködik úgy, ahogy az emberek elképzelik.

Némi gondolkodás után rájössz, hogy valójában akár prostituált is lehetsz, ez megmagyarázná, hogy az előbb miért voltál oly óvatos a prostituáltak öltözködési szokásait illetően. Mert végül is miért kell oly tapintatosnak lenni valakikkel szemben, akik nincsenek jelen, a prostituáltak, minden jel arra utal, hogy nem bújtak bele a gondolataidba, és ott belül, magadban, jogod van úgy beszélni róluk, ahogy neked tetszik. Természetesen, úgy általában lényeges, hogy kritikus szellemről tegyünk bizonyságot, az előfeltevéseket újra megvizsgáljuk, ennek ellenére jó megválogatni óvatossági intézkedéseinket, nehogy túlterheljenek, tudni kell fájdalmas döntéseket hozni, ebben az esetben pedig helyesebb döntés lett volna annál a megállapításnál maradni, hogy „olyan vagyok, mint egy prostituált”, mert a szexmunkásokra vonatkozó előítéletek elleni harc most kétségkívül nem a legsürgősebb teendő számodra. Ellenkezőleg, ha közvetlenül érintett vagy a dologban, minden értelmet nyer, kételkedésed nem az agysejtek pazarló kihasználása, hanem a személyes méltóság egészséges kinyilvánítása. Néhány kísérletet végzel, hogy ellenőrizd az okfejtést, a prostituáltak nimfománok, a prostituáltak gyógyírt jelentenek a szexuális nyomorra, a prostituáltak megvédik a társadalmat a nemi erőszaktól, de még el sem kezdted megfogalmazni e kijelentések vázlatának a piszkozatát, rögtön hányinger fog el, pedig ezek csak egyszerű közhelyek, a prostitúció tehát alapos okkal feltételezhető. Ez a lehetőség örömmel tölt el, nem azért, mintha önkéntelenül ezt feltételezted volna magadról, hanem, mert lehetővé teszi, hogy egy nagy lépéssel közelebb kerülj annak eldöntéséhez, hogy oda- vagy visszaúton, vagy éppen: ha egy kelet-európai illetőségű prostituált Franciaországba érkezik, magától értetődően odaúton van, a dolog általában ebben az irányban működik. És már látod is lelki szemeiddel, hogyan történt, két hétre kijöttél Párizsba, úgynevezett prosti-turnéra, néhány nap alatt többet keresel itt, mint odahaza több hónap alatt, nagyjából lerendezted magadban az ügyet, vagy legalábbis beletörődtél, szükséged van a pénzre, a klienseket szállodai szobában fogadod majd, 250 euró az egyórás menet, 150 euró a félórás, 50 százalékot kap a strici, a kliens olykor erőszakos, de valahogy mindig megoldódik a helyzet, az ingatlankölcsön, meg a vásárolandó ajándékok járnak az eszedben, otthon senki sem fog tudni semmit, ez az előnye annak, hogy külföldön űzöd a mesterséget, és az, hogy mindezt ilyen sikeresen végiggondoltad magaddal kapcsolatban, végül meggyőz arról, hogy a feltevést érdemes komolyan venni. Hacsak nem vakációzó prosti vagy, mert hát a prostinak is jár a szabadság, és Párizs elsőrangú turistacélpont, bizonyára azért jöttél, hogy lásd az Eiffel-tornyot, a Diadalívet és a Louvre-ot, ha az ember prostituált, attól még szerethet sétahajózni a Szajnán, mint tudjuk, elutasítod a prostituáltakra vonatkozó közhelyeket, tehát botorság azt gondolni, hogy a prostituált, ha utazik, csakis s+-+-010/ N,.zakmai okból teszi. Sajnos, az összképnek van egy hiányossága, kihagytad a történetből a francia útleveled, márpedig ha francia állampolgár vagy, értelemszerűen ismered már az országot, egyébként is túl tiszta benned a kép az Eiffel-toronyról ahhoz, hogy soha ne jártál volna a közelében. Ami pedig a prostitúciót illeti, az sem helytálló: ha te francia nő vagy, semmi okod rá, hogy kurvának állj, ez egy gazdag ország, ahol a nők elegánsak, és különben is a melleid túl kicsik ahhoz, hogy elfogadható prostituáltnak nézzenek. Akkor talán régebben voltál prostituált, hajdanában prosti-turnékra jártál Párizsba, ezért tudod leírni, hogyan megy a dolog, míg végül összejöttél egy franciával, aki feleségül vett, innen a francia állampolgárság megszerzése és egy mellkisebbítő műtét, melynek révén jelképesen szakítottál a múltaddal, ugyanez magyarázza azt is, hogy öltözködési szokásaidban folytonosság tapasztalható, férjednek csalódást okozott volna a túl gyökeres stílusváltás, és végül innen ered az is, hogy óvakodsz a még aktív prostituáltak megsértésétől, nem akarsz buta közhelyeket terjeszteni róluk. A kép most már teljes, valamennyi rendelkezésre álló információ a helyére került.

Fordította: Koros-Fekete Sándor

Papp András

Újra színpadon a Kazamaták

A Szegedi Nemzeti Színház tűzte műsorára 2017/18-as évadban a *Kazamaták* drámát, amelynek első próbája az új esztendő második napján történt a teátrum Kisszínházában. A darab ősbemutatója és utolsó nagyszínházi előadása a budapesti Katona József Színházban volt 2006-ban. Az azóta eltelt időben egyszer színművészetis egyetemisták vizsgaelőadáson dolgozták föl a színdarabot, de leginkább részleteket játszottak a műből alkalomszerűen különböző társulatok, legutóbb 2017-ben Székesfehérváron. A *Kazamaták* újbóli elővétele bizonyára annak is köszönhető, hogy a Jelenkor Kiadó 2016-ban megjelentette könyv alakban a tragédiát, korábban csak a *Holmi* folyóiratban és a *Rivalda* 2006-os, színdarabokat összegyűjtő antológiájában látott napvilágot a szöveg, amely a bemutató évében elnyerte *A legjobb magyar dráma* díját. Spiró Györgynek szintén jelentős szerepe van abban, hogy a színdarab Szegeden újra megelevenedhet; az író és művészeti vezető már a könyv fülszövegén is méltatta a darabot: *Ha igazat akarnak megtudni 56-ról, olvassák el Papp András és Térey János* Kazamaták *című drámáját, amely meggyőződésem szerint az utolsó száz év egyik legjobb drámája. Ez a forradalom első igazán irodalmi ábrázolása, mert ideológiamentesen, a napi politikától függetlenül csak és kizárólag emberi magatartásokat, indulatokat és érzelmeket mutat be, vagyis a szó igazi értelmében filozofikus. Nagyszabású és rémisztő mű, olyan, mint az ember*.

Az első próba az olvasópróba. Szerzőtársammal, Térey Jánossal, valamint a darab rendezőjével, Máté Gáborral és a dramaturg Enyedi Évával a teátrum bejárata előtt találkozom szemerkélő esőben. Az új év kezdetén, ebben a délelőtti órában a kicsit komor felhők alatt nincs nagy mozgás a belvárosban, több üzlet, étterem is zárva van még, az élet nem igazán indult be, legalábbis itt kint. Odabent már gyülekeznek a színészek, a színpadon fölállított hosszú asztalt üljük körbe, miután mindenki kap a szövegkönyvből. Első fogásra és pillantásra is biztatóan terjedelmes a lefűzött dokumentum, bár a példányok között, mint utóbb kiderül, érthetetlen módon apróbb eltérések is vannak, itt-ott bekerültek régi szövegváltozatok. A könyvben 225 oldalas dráma itt 80 körül van – a húzás mindenképpen szükséges ahhoz, hogy majd a nagyjából kétórás játékidőn belül játszható legyen a darab.

Az olvasás kezdete előtt Gyüdi Sándor főigazgató mondott rövid bevezetőt, majd Máté Gábor következett, aki szintén köszöntötte a társulatot és a szerzőket, aztán egy szünet beiktatásával egymaga olvasta



Az olvasópróbán

föl a színdarabot. Olvasópróbán még nem úgy elevenednek meg a mondatok, ahogyan majd a művészek előadják játék közben, nem átélni, hanem érteni, értelmezni kell. Máté Gábor rendező, aki a budapesti Katona József Színház igazgatója, és a több mint tíz évvel ezelőtti bemutatón maga is játszott a darabban – beleérző, tiszta, finoman hangsúlyozó olvasása egyszerre tette élvezetessé, és azoknak, akik most találkoztak a darabbal először, minden bizonnyal érthetőbbé is a szöveget. Színészként is közelebb tudta hozni színészeinek a mondatokat. Pedig ilyenkor ott vannak, elhangzanak a szereplők nevei minden egyes alkalommal, ahogyan a dialógusok haladnak, és az instrukciós szövegrész fölolvasása is, ami az előadás alatt kimondásra sem kerül, inkább elidegenítő hatású, de ez is a darab része, ez is a darab jobb megértését szolgálja.

Máté Gábor a felolvasás után arról beszélt, hogyan értelmezi és képzeli el a darabot a színpadon. A vezérmotívum egy olyan ötlet, amelynek megvalósulását majd az előadás föltárja, itt korai volna róla beszélni, mindenképpen újszerűen nyúl a *Kazamaták*hoz egy bizonyos kerettörténetbe ágyazva, amely ugyan nem része a műnek, de lehetőség van az ilyen irányú megközelítésre is. Mindenesetre új mondatokat nem igényelt a darab. Enyedi Éva dramaturg mindenekelőtt a költői erejű szövegről beszélt, a teljes műről, és hogy bizonyos mondatok vagy jelenetek nem azért kerültek ki, mert azokkal bármi gondja lett volna. Bennünket a megírás körülményeiről, kritikai fogadtatásáról kérdezett.

A rendező külön kitért a jelenetekre, így a többfunkciós díszlet variálhatóságára. Az egyébként csupasz színpadon, ahol helyet foglaltunk, fölhívta a figyelmünket arra a bal oldalt álló fém keretre, ami most csak jelzése annak az előadáson majdan látható falnak, ami akkor különböző módon fog működni a benne lévő három ablakkal együtt. Az állítópróba része az, amikor a díszlet bizonyos elemeit a játéktér pontjain az előzetes terveknek megfelelően centiméterre pontosan kimérik, beállítják. Így került most a helyére nem csak ez a fal, hanem a színpad és a nézőtér első sora közötti háromszög, amely egy kiugró, egy „harapás”, a játéktér megbontása és növelése, ami arra is alkalmas, hogy mintegy hidat képezzen a nézők és az előadók között, bensőségesebbé téve a színházi varázslatot. A díszlettervező Cziegler Balázs is jelen volt; nagy, színes kartonokat adott körbe, ezeken egy-egy jelenetre lebontva, úgynevezett *storyboard*ban láthattuk a szín változását. Ez az elsősorban filmgyártásban használatos technika, a képes forgatókönyv pontosan tükrözi azt az elképzelést, aminek megvalósulását majd a színpadon láthatjuk viszont. A



Fotók: a Szegedi Nemzeti Színház honlapjáról

díszlettervező az öt-hat plakát méretű vizuális forgatókönyv körbeadása közben beszélt a tárgyakról és az anyagokról is, hogy melyik jelenetben milyen funkciót töltenek be, mivé alakulnak át. A jelmeztervező Papp Janó pedig rajzokon mutatta be, hogy a szereplők milyen ruhákat fognak viselni. Végül szó esett még a zenéről is, új mű készül a darabhoz, és azt élőzeneként kisebb zenekar fogja előadni.

Már 2005 tájékán, mikor először láttam belülről a színház működését, meglepett az az óramű pontosságú precizitás és felkészültség, ahogyan egy színdarab létrehozásában közreműködik a társulat, hogy menynyi ember összehangolt munkája kell ahhoz, hogy egy produkció megvalósulhasson. Sok-sok olyan ember munkája, akik a színen soha nem is lesznek láthatók. A Katonánál tapasztalt igényesség és profizmus most is átjött: látható volt, hogy a szegedi teátrum sem veszi félvállról az előadást, nagyon komolyan készül a bemutatóra, amelyhez szerencsés módon megvannak a művészei, segítői munkatársai és más egyéb erőforrásai. Az ősbemutató idején a forradalom 50. évfordulója miatt is talán kitüntetett figyelem övezte a darabot, most nincs ilyesmi, már a 60. is elmúlt, amit alkotóként örvendetesnek tartok, mivel így nem kötődnek hozzá ünnepi elvárások. Az új szövegkönyvből kiolvasható, hogy Máté Gábor máshol húzta meg a határokat, más keretek között képzeli el a játékot, a díszlet is változatosabb és gazdagabb lesz, mint egykor Gothár Péternél volt. Nekünk azért is érdekes összehasonlítás, mert a mostani rendező Pócs Péter ezredest alakította a *Kazamaták*ban, és most ő viheti színre, nyilván egykori mondatait sem feledve – a két előadás leginkább benne ér össze: Katonásként ez éppúgy jelenthet valamiféle örökséget, mint az azzal való leszámolást.



Már folynak a próbák Szegeden, a bemutató 2018. február 9-én lesz.

SZEREPLŐK

Tanárnő – *Fekete Gizi*
Mérő Endre, a Nagy-budapesti Pártbizottság harmadtitkára – *Pataki Ferenc*
Tábori Klára – *Szabó Gabi*
Csonkáné – *Szilágyi Annamária*
Esztena István, honvédezredes – *Borovics Tamás*
Pócs Péter, honvéd tüzérezredes – *Pálfi Zoltán*
Dimitrov doktor – *Barnák László*
Pulizer, a titkárnő – *Tolnai Hella*
Surányi György, államvédelmi alhadnagy – *Figeczky Bence*
Gyurica Gergely, tizedes – *Vicei Zsolt*
K. Maros, Kollár – *Ádám Tamás*
Borsos – *Somló Gábor*
Kapuőr – *Somló Gábor*
Sofőr – *Ádám Tamás*
Nikkel – *Poroszlay Kristóf*
Jutasi Miklós – *Szívós László*
Meszena József, más néven Körző – *Kárász Zénó*
Iringó – *Molnár Erika*
Tilinkó Árpád – *Gyöngyösi Zoltán*
Kacsa, pultosnő a Potyka csárdában – *Waskovics Andrea*
Szigeti János teherautósofőr – *Jakab Tamás*
Tűzoltó az Erkel Színházból – *Rácz Tibor*
Baló Máté, őrnagy, a tankok parancsnoka – *Olasz Renátó*
Pilóta – *Olasz Renátó*

ALKOTÓK

Díszlet – *Cziegler Balázs*
Jelmez – *Papp Janó*
Zene – *Monori András*
Dramaturg – *Enyedi Éva*
Súgó – *Mészáros Ágnes*
Ügyelő – *Hajdú Róbert*
Rendezőasszisztens – *Bacsa Erika*
Rendező – *Máté Gábor*

Gőz József Miklós

Rektor elvtársnak jelentem

Az alábbi novella szereplői kizárólag kitalált személyek, bármilyen hasonlóság köztük és valódi személyek között csupán a véletlen műve.

Egyszer régen, nagyon régen, még a nem működő szocializmus idején négy rektor is dolgozott a városban. Három közülük az agrár-, az orvostudományi, és a tudományegyetem vezetője volt. A negyedik pedig, bizonyos Rektor Péter ezredes, a város helyőrségparancsnokaként funkcionált.

Rektor ezredes valahonnan a Dunántúlról került a Tiszántúlra, senki sem tudta pontosan, miért helyezték át. Bár annak idején egy parancsnoknak sem engedték, hogy sokáig állomásozzék egy helyen, nemkívánatos összefonódásoknak véve így elejét. Egyesek tudni vélték, hogy büntetésből küldték el eredeti állomáshelyéről, mert megengedte a helyi atléták legjobbjának, egy diszkoszvetőnek, hogy a helyőrség hetven méter hosszúságú fedett csarnokában gyakoroljon. Ezzel nem lett volna semmi baj, akkoriban a világcsúcs még nem érte el a hetven métert, az illető diszkoszvető pedig még csak az ötvenet ostromolta. A padozatban sem tett kárt a két kilós gyakorló diszkosz, mert teljes egészében be volt burkolva rugalmas, gumiszerű műanyaggal, s hiába puffant, csapódott negyvenöt méter messziről a csarnok műanyag borításához, semmilyen látható nyomot nem hagyott. Azonban egyszer a fiatalembernek akkor volt edzése, amikor a honvédelmi minisztérium egyik vezetője tartott szemlét a helyőrségben. Gyanútlanul benyitott a csarnokba, éppen akkor, amikor a diszkosz földet, azazhogy padlót ért, onnan fölpattant, majd embermagasságban a terem falát védő hálóba csapódott, amelyet eredetileg a kézilabda edzések miatt telepítettek oda. A minisztériumi kiküldött – egy ezredes - reflex-szerűen hasra vetette magát, majd éktelen káromkodások kísérletében feltápászkodott:

Katona! Mit csinál? Hozzám! - A diszkoszvető, aki nem volt katona, egyébként is az eldobott diszkosza után indult.

Ki adott magának engedélyt, hogy itt dobáljon? – kérdezte már csöndesebben a miniszteriális ember, miután kiderült, a sportoló nem honvéd, csak a helyi sportegyesület szépreményű atlétája.

Rektor ezredes elvtárs járult hozzá, hogy télen itt gyakorolhassak. Tudja, a pálya hó alatt van, meg különben is, hidegben még megfogni sem lehet az igazi diszkoszt, mert acélból van a pereme. Itt meg készülhetek a tavaszi versenyekre.

És ha a miniszter elvtárs maga nyitott volna be és telibe találja azzal a nyavalyás diszkosszal?

Én arra nem számítottam, mert ki van írva az ajtóra, hogy tilos a bemenet.

Tanulja meg, hogy egy miniszternek sehova sem tilos a bemenet. További parancsig hagyja abba a dobóedzést! - ezzel dúlva-fúlva elindult a parancsnokság felé.

Rektor Péter helyőrségparancsnok rangban egyenlő volt a kiküldöttel, így minisztérium ide, minisztérium oda, csakhamar hangos ordítozás szűrődött ki a párnázott ajtón keresztül, amelyből igazán csak egy sokat ismételt mondatot lehetett érteni:

És ha maga a miniszter elvtárs nyitott volna be a csarnokba?

Ezt a miniszteriális ember még oly sok helyen és sokszor elmondta, hogy magasabb helyen hamarosan úgy döntöttek: jobb lesz, ha Rektor ezredes egy tiszántúli helyőrségben folytatja honvédségi pályafutását.

Így került Rektor ezredes elvtárs – ahogyan ez a titulus jelzi: a nem létező szocializmus évei alatt – a város helyőrségének parancsnoki tisztébe. Mint már az eddigiekből is kitűnt, nagyon vonzódott a sporthoz, korábbi helyőrsége katonáival együtt sokat tett városuk sportéletének segítéséért.

Nem sokkal az után, hogy az ezredes megérkezett, hatalmas munkagépek jelentek meg a városszéli laktanyában. Ő rendelte meg az exkavátorokat, amelyek hamarosan csinos, valamivel nagyobb, mint 25x20x2,5 méteres mélyedést ástak az alakuló tér mellett a talajba. Csak a legszűkebb vezetés tudta meg a munkálatok célját: úszómedence készül.

A régi rókának számító tisztek féltek az építkezéstől:

Ezredes elvtárs biztosan tudja, hogy nemigen engedélyeznek uszodaépítést – az államcsőd közeli esztendőben jártunk akkor – egy vidéki helyőrségben.

Felejtsék el az uszodát! Ez nem uszoda?

Hanem? – kérdeztek vissza az elképedt tisztek, holott a seregben nem volt divat a visszakérdezés.

Hanem, hanem… - morgolódott a parancsnok. – Tűzoltó medence… Nem hallottak még ilyenről? Ha valahol tűz ütne ki, és egyúttal megszűnne a vízszolgáltatás, ebből vételezik az oltóvizet a tűzoltók…

A laktanyához közeli telephelyen működő építőipari vállalattól megrendelték a medence kibetonozását is. A kialakult medence – méretétől eltekintve – valóban jobban hasonlított egy ciszternára, hiszen az álcázás érdekében sem lépcsőt, sem korlátot nem készítettek hozzá.

Viszont megindulhatott a bevonult katonák úszásoktatása. A hasonló iskolai akciók szervezőinek a szégyenére ugyanis a bevonuló katonák háromnegyede egyáltalán nem tudott úszni. A maradékból sem volt képes mindenki száz méternél többet egyfolytában. A helyőrség sporttisztje úszómesteri képesítéssel is bírt, és egyszerre két turnusban oktatta az úszást és a vízi biztonságot. Mivel – szintén az álcázás miatt – nem készült kazánház – csapvízzel töltötték fel a medencét, amelynek vize tavasz végétől, az ősz elejéig legföljebb 17-20 fokra melegedett föl. A két turnusra pedig azért volt szükség, mert a katonák egy csoportja a medencében tanulta és gyakorolta az úszás alapelemeit és a hosszútávúszást, a másik pedig a régebben és törvényesen épült szaunában melegítette fel magát a hideg víz után. Amikor az úszóknak elkékült a szájuk a hideg víztől, akkor ők mentek a szaunába, s az onnan jövők a medencébe. Tény, hogy a leszerelő katonák között nem volt, aki ne tudott volna leúszni egy kilométert, vagy felhozni egy töltényhüvelyt a medence aljáról, s az is tény, hogy a nátha még diagnózisként sem szerepelt a helyőrségi kórház hivatalos irataiban. Amikor üzembe helyezték a medencét, erőteljes víztakarékossági kampányt is indított a parancsnok. Mert még a tűzoltó medencét valahogyan meg is lehetett volna magyarázni, de azt már nem, hogy miért kell háromnaponta leereszteni a vizet, és újratölteni a ciszternát… Ámbár, ezt a vizet egy lajtos kocsi segítségével a nagy területen fekvő helyőrségi laktanya parkjainak, virágoskertjeinek az öntözésére használták, tehát az sem ment kárba.

Rektor ezredes maga is jó példával járt elől a sportolás terén. Nagyon jól teniszezett. Állandó partnerei az orvosegyetem professzorai közül kerültek ki, a rossznyelvek szerint célirányosan. Egyesek azt állították, hogy azért az ortopédiáról, a kardiológiáról és a traumatológiáról választott partnereket, hogy kezelni tudják az esetleges sportsérüléseket, s ha valamelyikük szíve megállna a túlterheléstől, legyen szakember, aki elindítja… A kardiológus egyúttal az orvostudományi egyetem rektora is volt, párosban a Rektorok csapatnéven indultak az öreg fiúk egyetemi bajnokságában…

Ilyen előzmények után nem volt csoda, hogy Rektor ezredest megválasztották a helyi sportegyesület elnökének is. Az egyesület apparátusát meglepte, hogy ellentétben elődeivel, ő tevékenyen részt is vett az sportegyesület életében. A kinevezése utáni délelőttön, amikor senki sem járt arra, megjelent az atlétikai pályán. Megvizsgálta a salakos futópálya állapotát, s úgy találta, hogy a felső kanyarban, a hatos pályán kis fűcsomók nőttek ki. A délutáni bemutatkozásán, az edzők előtt megjelenve szóvá is tette tapasztalatát.

Baj van! Fű nő a pályán, elvtársak! Meg kell kérdeznem az edző elvtársakat, eleget futnak-e a tanítványaik? Szerintem nem, mert ha eleget futnának, kitaposták volna a füvet. Úgy tudom, hogy a nemzetközi sikereket elérő külföldi versenyzők ma már naponta kétszer edzenek. Szerintem ezt nálunk is meg kell valósítani.

Onnantól kezdve elindultak a napi kétszeri edzések, de ezután az edzők azt is megkövetelték, hogy aki egy szál gazt is lát a pályán, azonnal húzza ki. Továbbá nagy szerepe volt abban is a fűkereső elnöknek, hogy az edzők kijárták, hogy hamarosan műanyag burkolatot kapjon a pálya, amelyen - mint tudjuk - fű nem terem. De amikor az készen lett, maguk a sportolók kérték, maradjanak meg a napi kétszeri edzések, hiszen sokkal jobb eredményeket értek el bevezetésük után. S a költségek egy részét a honvédség állta, amelynek fejében a helyőrség legjobb futói is a műanyag pályán edzhettek.

Más észrevétele is volt az újdonsült elnöknek:

Megdöbbenéssel láttam, hogy a sporttelepen egyesek dohányoznak. Hát, ez megengedhetetlen. Milyen példát látnak így maguk előtt a fiatalemberek, akik idejönnek sportolni? Arról nem is beszélve, hogy a sportolók az erdei levegő helyett dohányfüstöt szívnak be. Holnaptól az egyesület egész területén megtiltom a dohányzást.

De elnök elvtárs, az a pár szál cigi nem rontja jelentősen a levegő minőségét… - érvelt az egyik erős dohányos edző.

Ebben kétségkívül van valami – mondta Rektor -, annyira legalábbis nem rontja, mint a gépkocsik kipufogó gáza. Úgyhogy holnaptól kezdve azt is megtiltom, hogy a sporttelepre gépkocsik hajtsanak be és ott közlekedjenek. Tessék az utcán parkolni, és járjanak gyalog vagy biciklivel a kapun belül!

Attól kezdve az edzők és sportvezetők gyalog vagy kerékpárral közlekedtek az igazgatási épület és a pálya között, és így közelítették meg a sportcsarnokot is. Amikor pedig panaszkodtak, hogy sokat kell gyalogolni, az elnök újabb intézkedést jelentett be.

Egyesek nem bírják a megterhelést – mondta Rektor elnök a következő munkaértekezleten – nem is csoda, hiszen egy hónap óta, mióta ide járok, még senkit sem láttam közületek sportolni, sem a teniszpályán, sem az atlétikain. Holnaptól kezdve bevezetjük a munkahelyi testnevelést. Csak az mentesül, aki orvosi papírokkal igazolja, hogy nem bírja a terhelést.

Csodák-csodája, senki sem próbált felmentést kérni. Minden délelőtt félóra kemény gimnasztikát vezényelt az egyesület minden munkatársának a futballcsapat erőnléti trénere. Aztán egy fél év múlva már senki sem akadt ki azon, hogy nem szabad autóval közlekedni a sporttelepen.

A jó munkahelyi légkört legalább ugyanolyan nagyra értékelte, mint a sporttelep levegőjét:

Egyes sporttársak megkerestek, és más sporttársakra panaszkodtak. Egyik edző nálam kritizálta a másik módszereit, a tanítványainak az edzését. Ez nekem nem tetszik. Ha valakinek problémája van, tessék felvetni a gyűléseken, értekezleteken. Vegyétek tudomásul, hogy nem érdemes furkálódni: mert aki fúr, azt megfúrják…

Ez a kijelentése aztán szállóigévé vált az egész sporttelepen.

Az a néhány sportbarát, aki egyaránt otthon volt a laktanyában és a sporttelepen is, hamarosan megállapíthatta: az elnök a helyőrségben határozottan sportos légkört alakított ki, a sportpályán pedig katonás rendet.

A beosztottaknak így kellett kezdeniük beszámolóikat: Rektor elvtársnak jelentem… De mindegyik munkatársát meghallgatta, mivel foglalkozik, mik a tervei, majd idővel megkérdezte őket, elérték-e a maguk elé tűzött célokat. A sportolókkal a fontosabb versenyek után leült egy üdítő mellé, s elmondatta, hogy sikerült győzniük, vagy miért vesztettek.

A legérdekesebb esete egy ifjúsági versenyzővel történt meg. A fiúnak már a harmadik versenyén nem sikerült elérnie az első osztályú minősítéséhez szükséges eredményt. Mindig csak néhány tized hibádzott.

Hogyhogy nem tudod lefaragni azt a fél másodpercet? – kérdezte a fiút. – Úgy tudom az edződtől, hogy már régen benned van az első osztályú minősítés. Talán az izgalom bénít meg?

Nem, azt nem lehet mondani – válaszolt a srác - főleg felnőttek ellen futok, nem szégyen, ha megvernek.

Akkor miért nem vagy még mindig első osztályú versenyző?

A gyerek ötölt-hatolt, de a végén kibökte:

A lány, akivel járok, azt mondta, ha elérem a szintet, lefekszik velem…

És ebben mi a baj? – kérdezte az ezredes. – Annál gyorsabban kellene futnod.

De én még sohasem voltam nővel! Csalódni fog bennem – tört ki a fiúból.

Miután Rektor ezredes visszatért a laktanyába, magához hívatta a helyőrség leghírhedtebb nőcsábászait, és elmondta a fiú aggályait, majd így folytatta:

Ide figyeljetek, ti kurvapecérek! Tudom, hogy otthon vagytok a témában! Szerezzetek be ennek a srácnak egy tisztességes lányt, aki beavatja a tudományába! A költségeket én állom!

A srác a következő versenyen jóval az első osztályú szint alatt futotta le a távot…

Az ezredes lassan már többet foglalkozott a sportolókkal, mint a katonákkal, már amennyire az előírások ezt megengedték. Ő viszont azt engedte meg, hogy sok kérdésben a helyettese, egy alezredes döntsön. Igaz, ezt nem szerették a beosztottak, akik így jellemezték a két katona közötti különbséget: az ezredes elvtárs sokszor okosan hülyéskedik, míg az ales hülyén okoskodik…

Az előzmények után más senki sem csodálkozott azon, hogy a télen egy ifjú diszkoszvető lány a helyőrségi nagy csarnokban engedélyt kapott a diszkoszvető edzésekre. Csak most már okosabb volt az ezredes, mert az edzés időpontjában a trénerrel bezáratta a csarnok összes ajtaját…

A városban mindenki arra gondolt, hogy ezredesünk innen megy nyugdíjba, ha eléri a katonatisztekre akkor érvényes korhatárt, de nem így történt. Hanem úgy, hogy az egyik ősszel nagy hadgyakorlatot tartottak a város közelében. Kiválóan sikerült, s az utolsó nap már a protokollé volt. A gyakorlat zárónapján megjelentek az város és a megye párt és állami vezetői. Gulyáságyúban főtt őzpörkölttel vendégelték meg őket, miután a kellő mennyiségű célzóvizet elfogyasztották. A csípős ételt behűtött borokkal öblítették le. Ennek, vagy ki tudja minek a hatására az elvtársak meg akarták nézni a híres ménest is. Nem volt semmi akadálya, csak a balesetvédelmi utasítást kellett meghallgatniuk a ménesgazda szájából:

Kírem szípen, itt a legfontosabb dolog, hogy ne menjünk közel a luvakho' se elő, se hátú', mer' elő' harapnak, hátú' rúgnak.

Nagy nevetés fogadta a régi bölcsességet, s a csikós folytatta:

Ha pedig meghajtjuk a ménest, és valaki úgy érzi, felé szalad a lú, a világér' el ne ugorjík! Mert a lú okos állat: kikerüli az embert! De ha valaki arra ugrik, amerre a lú ki akarta kerülni, akkor kész a baj…

Aztán jött a ménes, meghajtották a csikósok, nem volt semmi probléma. De ekkor a megye első emberének, a párt megyei első titkárának az a kívánsága támadt, hogy szeretne lovagolni. Már hozták volna a lovat, amikor a szintén ott lévő helyőrségparancsnok megkérdezte:

Ültél már lovon, első titkár elvtárs?

Nem. De hát nem most a legjobb ideje elkezdeni?

A visszakérdezést élénk derültség fogadta, de az ezredes komoly maradt:

Nem itt fogod elkezdeni a lovaglást, első titkár elvtárs, mert én megtiltom, hogy felülj a lóra!

Egy pillanat alatt olyan csönd lett, mintha a tucatnyi ember megnémult volna. Valamit megtiltani a párt megyei első titkárának? Utóbbi is meglepődött, de annyira nem, hogy ne kérdezzen vissza:

Megtiltod? Milyen alapon?

A szolgálati szabályzat alapján. Én itt egy személyben vagyok felelős mindegyikőtök biztonságáért. Ha valaki megsérül, engem vonnak felelősségre, és joggal. Én pedig úgy ítélem meg, hogy neked, akinek nincs lovas kiképzésed, veszélyes lenne lóra ülnöd.

Az első titkár viccel oldotta fel a jelenetet:

Igazad van, a ló veszélyes üzem! - s nem erőltette az ötletét. De mély tüskét ütött a lelkébe a tiltás.

Így aztán a ciklus lejártakor nem kínálták fel Rektor ezredesnek a sportköri elnöki tisztség meghosszabbítását. Ezt a tényt sokan fellélegezve fogadták a sporttelepen, többek között a dohányosok és az autósok. Így az ezredes a korábbinál többet tudott foglalkozni a helyőrség dolgaival. Aztán egyszer megsúgta neki egy iskolatársa, aki a minisztériumban dolgozott:

Figyelj, Péter! Azt mondom én neked, hogy amíg a mostani első titkár vezeti a megyéteket, addig te nem leszel tábornok ebben a helyőrségben. Ki van rád rúgva a hadgyakorlat óta, ahol nem engedted lóra ülni.

De hát a szolgálati szabályzat…

Azt ebben az esetben felejtsd el! Persze, nem tehettél másként… A minisztériumban szeretnek téged, de nem szeretnek ellent mondani a pártkorifeusoknak, akik között az a vélemény, hogy összevesztél a helyi pártvezetéssel…

Így történt meg, hogy a sportegyesület után a helyőrség is elbúcsúztatta Rektor ezredest, aki hamarosan már a főváros egyik katonai alakulatát vezette, tábornoki rangban.

A városban egy rektorral kevesebb lett…

Bieliczkyné Buzás Éva

Arany János és Petőfi Sándor barátsága

Arany János Petőfi Sándornak kortársa és barátja is volt egyben. Költészetükben nagy különbség, hogy a gyorsan érő és rövid életű Petőfivel szemben az övé lassabban bontakozott ki. Különös szerencse, hogy a magyar költészet e két klasszikusát szoros barátság fűzte össze. 1847. februárjától – a Toldi pályadíjának hírétől - 1849. júliusáig, Petőfi haláláig. E két és fél esztendőben sűrűn váltottak levelet, s számos verset írtak egymáshoz, illetve egymás családtagjaihoz. Arany János és Petőfi Sándor levelezéséből állítottam össze egy rövidített változatot, a Versmondó kör három tagja részére.

Moderátor: Szejcsi Laura, Arany János: Csécsi Lajos, Petőfi Sándor: Kiss Balázs

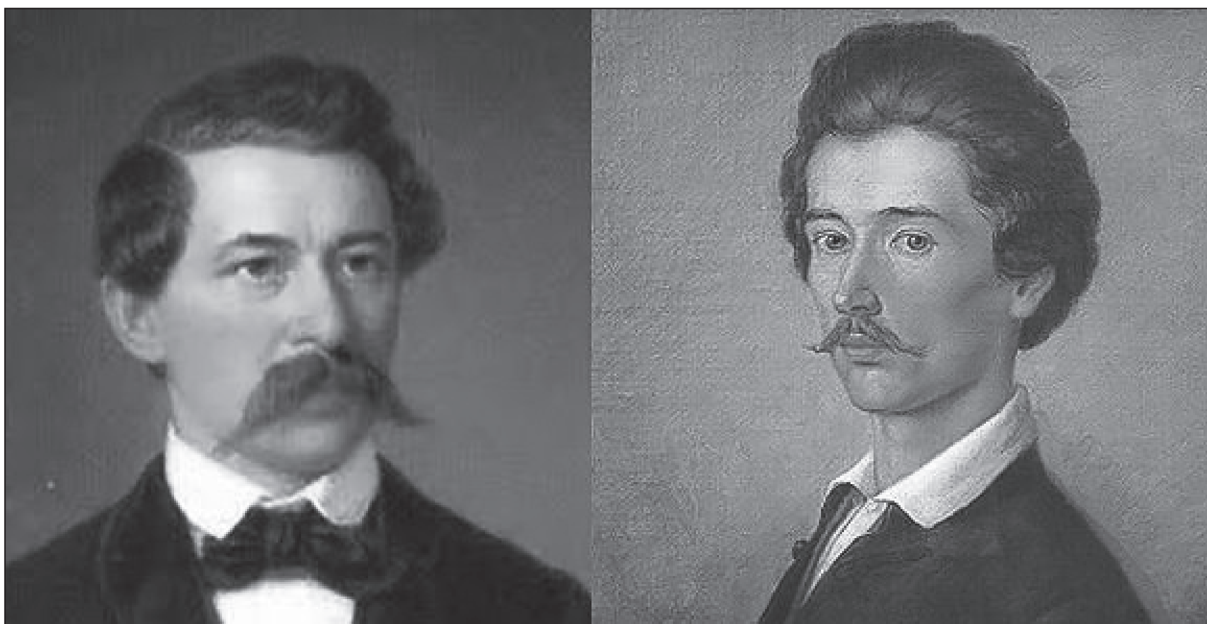
Moderátor: 1847. február 6-án hirdették ki, hogy a Kisfaludy Társaság irodalmi pályázatának nyertese: Arany János Toldi című műve. Az addig ismeretlen költőt tisztelettel ünnepelték. Petőfi elsőként sietett üdvözlésére, levélben és versben köszöntötte őt. Hallgassuk meg a Toldi bevezető sorait, majd Petőfi Sándor lelkes szavait:

Arany: Toldi (részlet)
Mint ha pásztortűz ég őszi éjszakákon,
Messziről lobogva tenger pusztaságon:
Toldi Miklós képe úgy lobog fel nékem
Majd kilenc-tíz ember-öltő régiségben.
Rémlik, mintha látnám termetes növését,
Pusztító csatában szálfa-öklelését,
Hallanám dübörgő hangjait szavának,
Kit ma képzelnétek Isten haragjának.

Petőfi: Arany Jánoshoz (részlet)
Toldi írójához elküldöm lelkemet
Meleg kézfogásra, forró ölelésre! ...
Olvastam, költőtárs, olvastam művedet,
S nagy az én szívemnek ő gyönyörűsége.

Petőfi: Írjon Ön nekem, ha nem fogja restellni: írjon magáról, akármit, mindent, hány éves, nőtlen-e vagy házas, szőke-e vagy barna, magos-e vagy alacsony... minden érdekelni fog. Isten Önnel. Őszinte barátja: Petőfi Sándor

Arany: Iskolai pályám derekáról ábrándim színész-csoporthoz vezettek, melynek művészete, mint nyakon öntés jeges vízzel, akárkit is kiábrándított volna.(...) De jól tettem, hogy kiléptem. Használtam általa az irodalomnak, használtam magamnak. Az irodalomnak, mert Önt egy oly szép vers írására ösztönöztem; magamnak, mert Ön, kit annyira tisztelek, baráti jobbját nyújtá felém. Isten áldja meg Önt mindenikért. Arany János (1847. február 10.)



Moderátor: Petőfi 1847 elején éppen hogy csak átlépte huszonnegyedik évét, Arany pedig már meglett férfi: harmincéves házasember. A két barát boldogan fedezi fel egymásban az útitársat, hogy ki-ki a maga zsenialitása által kijelölt célja felé vegye a minél egyenesebb és rövidebb utat. Petőfi valószínűleg azt köszönheti Aranynak, hogy olyasmire törekszik, amiről tudja, hogy amaz sosem lenne képes: megerősödik szerelmi és forradalmi lírájában. Arany a barátságukkal egyidejűleg az öreg Toldit írja.

Arany: Meglátogatsz, azt ígéred. Jöjj el, az isten áldjon meg; az én nőm se nem fest, se nem zongorázik, se nem öltözik tízszer napjában: de Petőfit olvas, jó anya, s jó magyar gazdasszony. Isten veled! Igaz barátod A r a n y János szalontai másodjegyző

Moderátor: 1847. június 1-10-e között Petőfi meglátogatta Szalontán Arany Jánost, és ettől kezdve szoros barátság szövődött köztük, rendszeresen leveleztek egymással. A szalontai élményből született az Arany Lacinak című Petőfi-vers. Látogatásáról így számolt be:

Petőfi: Tudod-e, miért siettem Szalontára, s mért vagyok itt már egy hét óta? Azért, mert itt egy nagy ember lakik, s e nagy ember jó barátom, s e jó barátom Arany János, a „Toldi" szerzője. Életem legszebb napjai közé sorolom e hetet, melyet itt töltöttem, új barátom családi körében. Egyfelől a komoly vidámságú családapa, másfelől a vidám komolyságú családanya s előttünk a két fecsegő, virgonc gyermek, egy szőke leányka s egy barna kis fiú…

Moderátor: Petőfi kezdeményez, Arany örömest követi őt. Már a megszólításaiban mennyi a kedveskedő lelemény, a bizalom és a bordákat csiklandozó élc! Az első levélben még udvariasan, ünnepélyességgel hangzik az „Üdvezlem Önt!" De már a második Petőfi-levél sürgősen oldani akarja a másik megilletődöttségét, zavarodottságát: „Lelkem Aranyom!" Ha valaki, ő aztán ért a fokozáshoz. A „Te aranyok Aranya!" és az „Imádott Jankóm!" követi, Arany igyekszik lépteit a másikéhoz igazítani, mint aki hagyja magát a táncba vinni.

Petőfi: Levél Arany Jánoshoz (részlet)
Meghaltál-e? vagy kezedet görcs bántja, imádott
Jankóm, vagy feledéd végképp, hogy létezem én is,
Vagy mi az ördög lelt?… híred sem hallja az ember.
Tegnap váltottam jegyet Szendrey Júliával és 1847. szeptember 8.-án esküszöm. Az én vőlegényi napjaim nyomorúságosak. Ipam annyira nem szeret, hogy megtiltotta a kijárást hozzájok. Már megszegtem ugyan egypárszor e tilalmat, de oly hidegen viselte magát irányomban, mint valami jegesmedve, úgyhogy én tökéletesen jégcsappá fagytam volna, ha mátkám napvilág-pillantásai nem óvnak. Levelezünk erősen egymással, és ő néha berándul Szatmárra, ez menti meg lelkemet az éhhaláltól. (Szatmár, 1847. augusztus 6.)

Arany: Légy takarékos a fösvénységig, néhány nap múlva ketten lesztek, néhány év múlva többen lehettek, s nem tartok nagyobb vétket, mint midőn a családfő „Két marokkal szórja gazdagságát." Ezzel csókolunk, én téged, nőm pedig a leendő komaasszonyt, s kívánunk anynyi jót, amennyit csak lehet. Isten veled! Isten veletek! Arany János

Petőfi: Szerelmetes fa-Jankóm! Leveledet kapám (és ásóm!). Nagyon szép tőled, hogy olyan hosszan írsz, de tőlem ezt ne kívánd viszont, a világért se! Mióta megházasodtam, olyan lusta vagyok, mint valami török basa, még csak verset se írok, hát egyebet hogy írnék. Tisztel és ölel, csókol benneteket barátod. P. Sándor (Koltó, 1847. szeptember 17.)

Arany: Kegyelmeteket pedig a mennybeli atya áldja meg ez új esztendőben, minden testi-lelki áldással, legyetek oly boldogok, mint mi vagyunk. Tisztelünk-csókolunk benneteket sorra! Vagyok és maradok, aki tavaly voltam. (Pest, 1848. január 2.)

Moderátor: Az 1848-as évben kezdődik az Európát lángba borító forradalmi hullám, amely márciusban Pestet is elérte. Petőfi ekkorra már a fiatal írók nemzedékének vezére lett. Készült a rá váró szerepre, tudta, hogy az ifjúság élére neki kell állnia. A március 15-i esemény után, a következő időszakban a politikusoké, majd a katonáké volt az irányítás. Petőfi nem volt elégedett a politikai változásokkal, radikálisabb intézkedéseket várt és sürgetett. Arany Jánosnak így írt március 21-én:

Petőfi: Forradalom van, barátom, s így képzelheted, mennyire vagyok elememben! Sokan el akarják mozgalmainktól e nevet vitatni, és miért? mert vér nem folyt. Ez csak dicsősége a dolognak, márpedig mi erőszakkal vívtuk ki a sajtószabadságot és Táncsics Mihály kiszabadítását. Ellenszegülés nem történt, mert az ellen vagy teljesen átlátta tehetetlen gyöngeségét, vagy gyáva volt megtámadni bennünket. Isten óvjon, kedves barátom, minden veszedelemtől ott a kemence mögött. Írj minél elébb! Igaz barátod: Petőfi Sándor

Arany: Kedves Sándorom! Vedd szíves kézszorításomat polgári dicső küzdelmeidért.
Meg nem állhatom, hogy örömem, s büszkeségem teljében fel ne kiáltsak:
„Óh, gyönyörűségem és drága büszkeségem!" (Szalonta, 1848. március 26.)

Moderátor: Petőfi Akasszátok föl a királyokat című verse után az a hír járta, hogy a költőt bezárták. (Pest, 1848. április 18.)

Petőfi: Kedves Jankóm! Azt hallottam, hogy te azt hallottad, hogy én fogva vagyok. Elhiszem, hogy van elég olyan jóakaróm, aki szívéből óhajtja, hogy államköltségen zárva tartsanak holtom napjáig, de ezen óhajtásuk mind e napig csak jámbor óhaj. Azért is szűntesd meg könnyhullatásaidat, és ne búsulj miattam. Mi jól vagyunk, egészséghiány és pénzbőség nem háborgat. De a haza cudarul van; vagy jön egy mindent felforgató, de mindent megmentő forradalom, vagy elveszünk, de oly gyalázatosan, mint még nemzet nem veszett el. Én hiszem, hogy egy roppant forradalom előestéjén vagyunk, s tudod, nekem nincsenek vaksejtelmeim. Akkor aztán első dolgunk egy óriási akasztófát állítani s rá kilenc em-

bert! Isten veletek! Ölelünk, csókolunk benneteket! – barátod P. S.

MODERÁTOR: 1848 őszétől Petőfi századosként vett részt a szabadságharcban, Arany János pedig nemzetőr lett.

PETŐFI: Kedves Jankó! Egy hónap kéne rá, hogy az utolsó egy hónapi eseményeimet leírjam csak vázlatban is. A dolog vége, hogy katonává lettem, s most itt vagyok búcsút venni Juliskámtól. 1848. október 23-án Debrecenben leszek, hova, remélem, te is eljössz búcsút való vétel végett, mert ki tudja, hova vet a sors és mikor látjuk megint egymást? Várni foglak kapitányi újdonatúj díszruhámban. Tisztelünk, csókolunk mindnyájatokat nagyba! Barátod Petőfi Sándor (Erdőd, 1848. október 18.)

ARANY: Itthon vagyok, barátom, itthon. Hazaérkeztem 1848-ik esztendőben, november hónap 18-án, szombaton este 10 órakor. Azóta babérimon pihenek. Kimondhatatlanul jólesik visszaemlékeznem ama péntek éjszakára, midőn esteli 10 órától hajnali 2 óráig, tehát négy teljes órán keresztül, Arad város piarcán körülzárva, részint állva, részint ülve, főleg hasmánt a borongó holdvilágon néztük a fel-felvillanó ágyúvillámokat, hallgattuk az egymásba szakadt dörrenéseket és kushadtunk a mellettünk szétpattogó bombák forgácsai elől. Áldjon meg az Isten. Barátod A. J. köznemzetőr,.

MODERÁTOR: 1848. december 15-én (pontosan 9 hónapra március 15. után) Debrecenben megszületett Petőfi Sándor és Szendrey Júlia fia, Zoltán. Keresztszülei Arany János és felesége lettek.

PETŐFI: Kedves bátyám! élsz-e még? Én még élek, pedig ott jártam, ahol a halál kézzel-lábbal dolgozott, s dőlt belé az ember, mint a bőgőbe a huszas. Bem táborába tetettem át magamat s Bem adjutánsává tett, s csak az tudja, mi a csata, aki Bem oldalán van, mint én voltam öt véres ütközetben. Hadi tetteimről szerényen hallgatok, csak annyit jegyzek meg, hogy hozzám méltón viseltem magamat; ez úgy hiszem, elég. Jelenleg, mint futár vagyok Debrecenben s egypár nap múlva lódulok vissza. (Debrecen, 1849. február 14.)

MODERÁTOR: Petőfi 1849 elejétől Bem seregében szolgált, májustól őrnagyi rangot viselt. Szülei szinte egyszerre haltak meg, apja tífuszban, anyja kolerában. Szüleim halálára című versben búcsúzott tőlük.

PETŐFI: Kedves barátom, nekünk innen egyenest Pestre kell mennünk. Sok okunk van rá, főleg az, hogy szegény jó apám meghalt, s édesanyámról semmit sem tudok. Rendbe kell hozni földúlt családi ügyeimet. Kérlek benneteket, hogy legyetek szülei kis fiacskámnak, míg ismét szülei kezébe kerül. Isten veletek! Barátod Petőfi (Debrecen, 1849. május 6.)

MODERÁTOR: Petőfi feleségével és kisfiával Mezőberényben, rokonainál töltött el néhány hetet. 1849. július 11-én itt írta az utolsó levelét és utolsó versét, Szörnyű idő címmel – csalódottságának adva hangot. Július 25-én pedig újra csatlakozott Bem erdélyi seregéhez.

PETŐFI: Kedves barátom! Kaptam magam, fölszedtem sátorfámat és családommal együtt ide, e békési magányba bujdokoltam azon óhajtással, vajha soha többé a nyilvános életnek még csak küszöbére se kényszerítene sorsom; s most itt vagyunk, s amely percekben végképp felejtem, hogy hazám is van, tökéletesen boldog vagyok. Hát ti mit csináltok, hogy vagytok? Add tudtomra, valamint azokat is, amik az utóbbi időkben a világon és Magyarországban történtek, mert én, mióta Pestet elhagytam, semmit sem tudok. Te mégiscsak közelebb állsz az eseményekhez vagy legalább a hírekhez. Írj mielőbb. Isten veletek, ölelünk benneteket! Barátod Petőfi Sándor

Arany János megjegyzése: Petőfinek ez volt a hozzám írt utolsó levele. Aztán Mezőberényből Váradra, s onnan Erdélybe ment, hogy Bemhez csatlakozzék, és sietett – meghalni!

MODERÁTOR: Petőfi Sándor a segesvári ütközetben tűnt el 1849. július 31-én, Fehéregyháza határában. A költő életének utolsó másfél éve - 1848. március 15.-étől, a győzelem és a dicsőség tetőpontjától, 1849. július 31-éig, a végső segesvári katasztrófáig egyetlen hatalmas ívű zuhanásnak tűnik fel. Beteljesedett Petőfi néhány gondolata, amit az Egy gondolat bánt engemet… című versében fogalmazott meg:

PETŐFI: Egy gondolat bánt engemet: Ágyban, párnák közt halni meg!(…)
Ott essem el én, / A harc mezején, / Ott folyjon az ifjúi vér ki szívembül,(…)
S holttestemen át / Fújó paripák / Száguldjanak a kivívott diadalra,
S ott hagyjanak engemet összetiporva.

MODERÁTOR: Petőfi felesége, Szendrey Júlia először kerestette a férjét, majd a gyászévet ki sem várva, 1850. júliusában feleségül ment Horvát Árpád történészhez. Arany e hír hallatára írta meg A honvéd özvegye című versét, és bár ennek közlésére életében nem adott engedélyt, a kéziratban terjedő verset a közfelháborodás mégis országosan ismertté tette.

A szabadságharc leverését követően Arany több verset is szentelt barátja emlékének, akinek alakja megjelenik többek között A lantos (1849), a Névnapi gondolatok (1849 karácsonya) és a Letészem a lantot (1850) című verseiben is. Hogy barátja elvesztését Arany egy életen át siratta, mutatja egy kései, 1879-ben keletkezett verse, a Harminc év múlva. Az Emlények című háromrészes költeményének első két részét 1851-ben, míg a harmadik részt csak 1855 júniusában írta meg. A „Korán elhunyt barátom" sor természetesen Petőfi Sándorra vonatkozik, akinek a nevét ki sem kellett mondani, mert mindenki tudta, az Emlények című költemény róla szól, Arany hozzá írta emlékversét.

Halála is összeköti őket, hiszen a már egyébként is gyengélkedő költőfejedelem 1882. október 15-én egy Petőfi szobor-avatáson fázott meg, és az azt követő tüdőgyulladásban hunyt el 65 éves korában.

Erdei Sándor

Egy fájdalmasan aktuális monográfia

Vitéz Ferenc: Csontos János, az ezredváltó magyar Dante

A Coldwell Kiadó „Élő Irodalom” címmel formabontó sorozatot indított azzal a céllal, hogy olyan jelentős kortárs szerzőket mutasson be, „akiket minden modernségük, avantgardhoz húzó hajlamuk mellett konzervatív világlátás, és az ezzel együtt járó politikai kötődés jellemez. A monográfiák olvasása nemcsak a vájt fülű ítészeknek szereznek majd gyönyörűséget, hanem azoknak az olvasóknak is, akik szeretnének minél többet megtudni az ismertetett szerzők életéről, írásmódszeréről és arról a társadalmi-politikai környezetről, amiben alkottak” – reménykedik a kiadó.



Eddig két könyvportré látott napvilágot: Gáspár Ferenctől *Pósa Zoltán, akinek nyitott könyv az élete* és Huszka Árpád tollából *Kontra Ferenc írói munkássága*. Ugyancsak 2016-os évszámmal jött ki tavaly – harmadiknak – Vitéz Ferenc tisztelgő dolgozata: *Csontos János, az ezredváltó magyar Dante*. Talán senki sem tudta, hogy milyen fájdalmasan időszerű lesz a monográfia közzététele, hisz az író-költő-újságíró-szerkesztő-dokumentumfilm-rendező 55 éves korában, december elején meghalt.

Sokan döbbentünk meg a hírre; írták a lapok szenvtelenül, hogy elhunyt, meghalt, elhalálozott. Mennyivel szebb, s költőhöz illőbb (is) ez a megfogalmazás: visszaadta lelkét teremtőjének, búcsút intett a földi világnak, hogy erről már ne is beszéljünk: befejezte látogatását a Földön.

Vitéz Ferenc, a Tandori Dezső-szorgalmú debreceni írástudó sokadik könyveként látott napvilágot a monográfia a kortársról, a barátról, aki nagyjából ugyanannak a nemzedéknek a fegyverét nyűtte, s ugyanabban a szekértáborban viaskodott valós és vélt ellenségekkel.

Rendkívül komplex személyiség volt Csontos János. A nagy klasszikusokat követte abban, hogy egyszerre volt író-költő és újságíró. Melyik volt inkább? Újságíró, aki „melléktermékként” remek verseket (is) írt, vagy igazi szépíró, aki kenyérkeresetből kénytelen volt újságot is írni? Nagyon úgy tetszik, hogy az ő életművében a két alkotóelem egyforma fontosságú, egyiknek sem lehet a másik rovására prioritást adni, egyiket sem lehet a másik kedvéért zárójelbe tenni.

Melyik esetben tudjuk megbocsátani, ha nem állja az időt? Az újságírás egyértelműen hervadóbb képződmény. Van is egy mondás, miszerint nincs régibb dolog, mint egy tegnapi újság. Nehezebben bocsátható meg, ha könnyen aszalódik a szépírás, márpedig csak erősen kivételezett zsenik művészetének nem árt az idő vasfoga. Vajon Shakespeare-nek tényleg nem ártott, nem árt? Akkor miért kell őt mindig új és új rendezői értelmezések szerint játszani? Miért kell újrafordítani, átírni?

De hát még itt vagyunk a jelenben, még úgy is mondhatjuk: Csontos János jelenében, amikor élt és alkotott. És hatott az írásaival. Nyilvánvalóan közvetlenebbül, gyorsabban az újságírói „termékeivel", amelyek gyakran késztettek állásfoglalásra: egyetértésre vagy szembehelyezkedésre. (Például amikor a Kertész Imre Nobel-díjával kapcsolatos véleményét fejtette ki.) S más ügyekben is, ahogyan az lenni szokott a markáns gondolathalmazokkal: sokan egyetértően bólogattak, amikor magvas, sokszorosan alátámasztott gondolatait olvasták, mások pedig ádázul nekiestek egy-két kitételének, vélekedésének. S most szinte mindegy is, mikor kinek volt igaza, mert legnehezebb meghatározni, hogy mi az az igazság.

Nekem kell egy napilap-szerkesztőség – mondta többször János, azzal magyarázva ezt a szükségletet, hogy akkor munkára van kényszerítve, irányítva a figyelme, fegyelmezve az energiája. Ennek hiányában rest lett volna, szétesőbb? A fórum, fórumok azért is kellettek neki folyamatosan, hogy a véleményét az ezernyi őt megihlető dologról hamar kifejthesse és közzé tehesse. Az újságíró szereti a gyors sikert, szerette ő is. Vajon megszólhatjuk-e őt emiatt? Aki nem vágyik elismerésre, tetszésre, akiben nincs exhibicionizmus, az nem alkotó ember, nem való sem művésznek, sem írónak. Még tudós kutatónak se nagyon. Csontos rengeteget dolgozott, de még több volt az ötlete, a felét sem igen tudta megvalósítani. A kötet fülszövegében ezt olvassuk: „Csontos János költői és írói munkásságának bemutatása elválaszthatatlan közírói (szépíró-publicisztikai) tevékenységének értékelésétől. Az ezredfordulón újraéledő és új kommunikációs közegébe helyezett reneszánsz eszmények életmű-reprezentációjának rendkívüli keretet kínál Csontos nagyregényének első oltárszárnya, az *Angyaldekameron*. Ez a mű a tematikát és a kronológiát is újrarendezi." Vitéz törekedett arra, hogy az „életművet a tematikus egységeken belül kronológiai rendbe állítsa – megkülönböztetett figyelemmel a költészetre -, így nemcsak az ezred-, hanem a rendszer- és a kánonváltó törekvéseket is bemutatja."

A monográfus olvasószolgáló módon dolgozta fel anyagát, hisz mindjárt a lényeggel kezdi (*in medias res*), a legfontosabbról szól: Csontos János helye és szerepe a mai magyar irodalomban. Ezt a fejezetet sokan a kötet végén képzelnék el. Vitéz megkerülhetetlenül fontosnak tartja a költő, író alakját, amikor a kortárs magyar szépirodalomról és publicisztikai kultúráról beszélünk. Ezt bizonyára sokan mások ugyanígy gondolják, máskülönben nem születhetett volna meg ez a monográfia. Különös fontosságot tulajdonít az *Angyaldekameron* című regénynek, amelyet kánonteremtőnek tart „posztmodern önértelmező tradíciókat és hagyományos történetmesélést ötvöző" jellege miatt.

Vitéz mondatainak, megállapításainak „más távlatot ád a halál már". Az irodalomtörténész megírta a könyvét egy életműről, amely szinte azonnal, a munka megjelenését követően befejeződött. S amikor elolvassuk a pályaelemzést, kénytelen-kelletlen totalitás-igénnyel feldolgozott életművel találkozunk. De vajon tényleg más távlatot ad e Vitéz szavainak a halál ténye?

Csontos írásművészetének különösségét, egyediségét egy helyütt abban jelöli meg: „bebizonyította, hogy a játék és a mítosz ugyanolyan közel áll egymáshoz, mint a végső lehetőségeivel variáló formakultusz és az eredeti létmódjait kutató identitás. Rájött, hogy par excellence parnasszista köntösbe is lehet bújtatni a közösségi felelősségvállalást, de arra is, ezt hogyan lehetséges."

Valóban különös elegye Csontos lírája a tradicionálisnak és a modernnek, hisz ha úgy tetszik: népben, nemzetben gondolkodott, de (mint a posztmodernek) alanyban és állítmányban is. Szinte a lehetetlenre vállalkozott, amikor ötvözni igyekezett a harcos-közéleti költőszerepet az egzisztencialista gondokkal bíbelődő, intellektuális költőeszmeiséggel. Bármennyire is kardoskodott fontos kérdésekben a tollával (klaviatúrájával) zsurnalisztaként, „költői létmódjáról soha nem volt hajlandó lemondani". Vitéz úgy szándékozott foglalkozni a témájául szolgáló alkotóval, hogy nem a biográfia, hanem az oeuvre van középpontban. Csontos életműve azonban olyan, hogy olvasása közben elénk rajzolódik az alkotói élet is, mert „a szó egyszerre klasszikus és későmodern értelmében is az önéletíró alkotók közé tartozik".

Csontos szereti a hivatását, bocsánat: szerette (fájó minden jelen idejű igét átjavítani múltra), szeretett költő, író, újságíró, szerkesztő és közíró lenni, imádott véleményével jelen lenni a fórumokon, általában lubickolt ebben a munkában, nem is annak fogta fel, hanem valóban játéknak, élvezkedő-örömös jelenlétnek, művészetnek. Persze nem volt fából, a bántások őt is érzékenyen érintették. Ha nem is szisszent minden kis szilánkhoz, léleklény lévén, zokon vette a mellőzést, a legyintést, fájt neki persze a *Nagyítás* kudarca (a hetilapnak főszerkesztője volt), fájt neki, hogy hiába vágyná, nem megy neki igazán a tévés szereplés, ő ahhoz túl meditatív, túl megértő

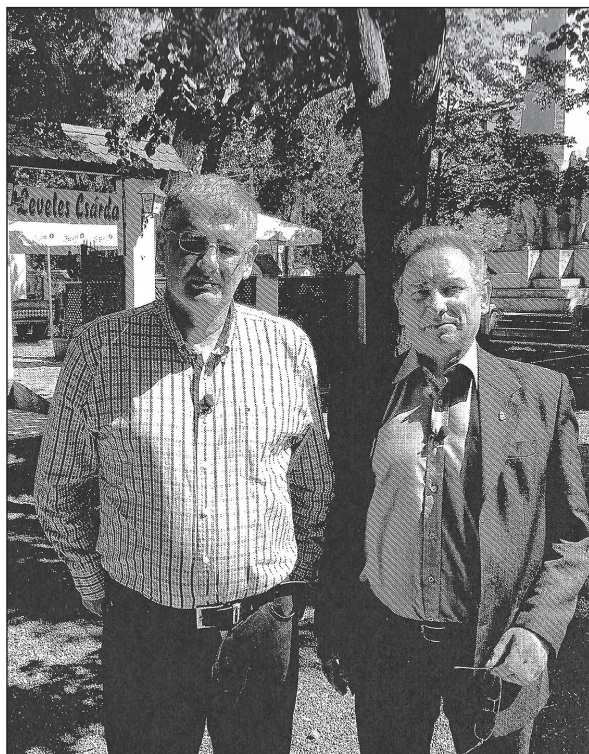
a másikkal szemben, s kétkedőbb önmaga igazában: bölcsebb és jobb lélek, minthogy frappánsan és kíméletlenül eltakarítsa a vitaharcmezőről az ellenfeleket.

Néha, amikor lövöldözött, csodálkozott, hogy visszalőnek. Minek lőttök, hát én nem gondoltam komolyan, ne pörkölj ide, „ember van itt, látod". És persze gyakran okozott neki szenvedést, amikor nagyok ignorálták őt, mondjuk egy Esterházy Péter (ez a sérelemtörténet külön fejezetet érdemelne, de nem itt).

A lírai nyelvéről szólva: néha a tartalom fölé nő nála a tobzódó nyelvi játék, pedig a téma voltaképpen komoly lenne. Sokan emlékszünk Szabó Dezső Babits-kritikájára (*A filozopter* című esszére, az igaztalan ítélet mintapéldányára), amelyben sok más mellett azt mondta: hogyan lehetne komolyan venni azt a költői fájdalmat, amelyet zengő-bongó, csilingelő nyelven szólaltatnak meg? S Csontosban is van egy bizonyos babits-i filozopterség. (Természetesen ez itt inkább dicséret akar lenni, mint bírálat.) Vitéz menekülési terepnek tartja a költő nyelvzsonglőrködését, s szerinte a tartalmi eredmény általában túlnő a játékon: „elkezd játszani a szavakkal, s ennek eredménye túlnő a játékon, a homo ludens tételes ars poeticája lesz: a nyelv örömében tobzódva, a nyelv öncélúsága mögé bújva véljük felfedezni az emberi és közösségi viszonyok összetett voltát, összetettségük nyitját, az olyan árnyalatnyi különbségeket, mint a határozott és határozatlan névelő eltérései vagy a hím- és nőnem nyelvi paradigmáinak viselkedést meghatározó sajátosságai." S idézi a *Szonettregény* két strófáját: *fogat fogért fogadni fognak: / határozatlanok haboznak /s határoznak határozók. / Határoznak határozók, / évelők mind a névelők, / nemek a hímek és a nők, / nyelveik ragasztékolók.*

A lírikus gyakran emlegette az „örök pillanatot", már mint hogy ő abban él (vagy kellene élnie). Vitéz szerint ez azért nem egyenlő a „carpe diem efémer fiozófiájával, de a jézusi megváltásgondolattal sem állítható párhuzamba". A *Szonettregény* pedig nem regény, nincs összefüggő története (mint például az *Anyegin*nek), hanem lírai mű, szellemi kalandozás: „a felelőtlenség gyönyörűsége". Csontosnak követője is akadt, az ő mintájára Miklye Zsolt írt újabban szonettregényt, vagyis „szonettet a köbre emelve".

A költő nyolcadik verseskötete volt a *Para* című, amely sajátos „összehasonlító irodalomtörténet". Bornemisza Pétert így parafrazálja, korszerűsíti: „Engemet üldöznek az tőzsdék s az bankok, / Rolls-Royce-ok zúzzák az műanyag Trabantot, / Vajon mikor lészen Budán maradásom? / Zálogba csaptak az magyari urak, / Damaszkuszba térítvén lenini utat, / Vajon mikor lészen Budán maradásom?" Bizony itt a lírikus nem tagadhatja le a zsurnalisztát. (Mondjuk Tóth Árpád versirodalmán nem látszik ennyire, hogy a költő egyszersmind újságíró is volt. Adynál sem.) Csontosnál a két nyelv: a versnyelv és a (saját) sajtónyelv nincs mindig szikével elkülönítve egymástól.



Csontos János és monográfusa, Vitéz Ferenc Debrecenben a Nagyerdőn (fotó: magánarchívum)

E sorok írójának szerény véleménye szerint nem kellett volna támadási felületet adni azzal, hogy Csontos és Dante között egyfajta párhuzamot von a monográfus, azt sugallva, hogy érdemben-nagyságban Csontost Dante közelében kell elképzelnünk. Attól még lehet valaki nagyon jó költő, író, hogy nem Dantéval egy sorban van a helye.

Azt mondhatjuk, hogy könyv és tárgya, szerző és szerző méltók egymáshoz. Amiképpen Csontos (talán valóban) megkerülhetetlen, amikor a jelen magyar költészetéről, próza- és közírásáról beszélünk, úgy Vitéz monográfiája mindig megkerülhetetlen lesz, amikor Csontos János pályájáról, írásművészetéről beszélünk, beszélnek. Vajon születik-e egyáltalán valamikor valaki tollából Csontosról egy ehhez fogható összegző elemzés? *(Coldweel, Könyvek, Budapest)*

Költők istenes versei

Ady Endre (1877–1919)

Ady 99 éve hunyt el. Református szellemben nevelkedett (Zilah, Debreceni Kollégium), de főleg a nagyváradi évek és a Léda-szerelem idején, fiatalon dacosan tagadta a vallást és bírálta az egyházat. 1906 után betegsége súlyosbodott, gyakran látogatott haza Érmindszentre, és gyermekkora emlékei, vallásossága felszínre törtek. .„Szabadgondolkozó vagyok"- mondta magáról. Nem volt vallásos ember, nem élt az egyház szolgálataival, de megvolt lelkében a hitre való törekvés. A halál állandó közelsége, az otthontalanság, a lelki béke megtalálásának igénye vezette el végül a költőt Istenhez.

Ady költészetére 1908-1912 között jellemzőek az Istenes versek. (*Krisztus-kereszt az erdőn, Imádság háború után, A Sion-hegy alatt, Hiszek hitetlenül Istenben, Istenhez hanyatló árnyék.)*

Az Isten balján című versében írta, hogy Isten megfoghatatlan jelenség, csupán egy biztos:

Isten van valamiként
Minden gondolatnak alján.

A költő számára a halálból is vezet út Istenhez, a hitnélküliségből azonban nem.

Álmom az Isten (részlet)

Batyum: a legsúlyosabb Nincsen,
Utam: a nagy Nihil, a Semmi,
A sorsom: menni, menni, menni
S az álmom: az Isten. (…)

Egy gyermekkori élményét idézi fel, amikor apjával „a két nyakas, magyar kálvinista" az erdőben beszélgettek Istenről. Az apja vallásos, míg ő elutasította Istent. Húsz évvel később már bántja az akkori tagadás.

Krisztus-kereszt az erdőn (részlet)

Apa, fiú: egy Igen s egy Nem,
Egymás mellett dalolva ültünk
S miként az Idő, úgy röpültünk.
Húsz éve elmúlt s gondolatban
Ott röpül a szánom az éjben
S amit akkor elmulasztottam,
Megemelem kalapom mélyen.
Ott röpül a szánom az éjben.

Imádság háború után (részlet)

Uram, háborúból jövök én,
Mindennek vége, vége:
Békíts ki Magaddal s magammal,
Hiszen Te vagy a Béke. (…)

A hitetlenség megvallása mellett megszólal a hinni akarás szándéka is:

Hiszek hitetlenül Istenben

Hiszek hitetlenül Istenben,
Mert hinni akarok,
Mert sohse volt úgy rászorulva
Sem élő, sem halott. (…)
Isten, Krisztus, Erény és sorban
Minden, mit áhítok
S mért áhítok? - ez magamnál is,
Óh, jaj, nagyobb titok.

Az Úr érkezése

Mikor elhagytak,.
Mikor a lelkem roskadozva vittem,
Csöndesen és váratlanul
Átölelt az Isten.
Nem harsonával,
Nem jött néma, igaz öleléssel,
Nem jött szép, tüzes nappalon
De háborús éjjel.
És megvakultak
Hiú szemeim. Meghalt ifjúságom,
De őt, a fényest, nagyszerűt,
Mindörökre látom.

Ady virtuóz módon használja a magyar nyelvet, szinte pár szóból megérteti a mély gondolatokat.

összeállította: Bieliczkyné Buzás Éva

Dr. Kovács Béláné

Gönczy emlékhelyek

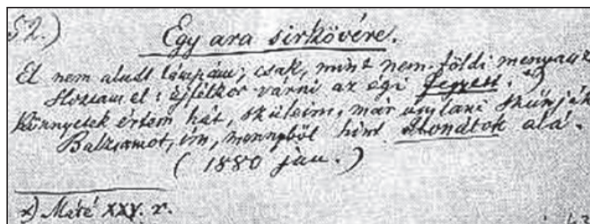
Fiumei úti Nemzeti sírkert

Gönczy Pál születésének 200 éves és halálának 125 éves évfordulója volt a 2017-es esztendő. A kettős évfordulóra tekintettel, és a Hajdúszoboszlói Polgári Olvasókör kérésére, a Nemzeti Örökségvédelmi Intézet felújította Gönczy Pál síremlékét a Fiumei úti Nemzeti Sírkertben.



Ez a B295. számú sírhely a a Fiumei úti Nemzeti Sírkertben, régi nevén a Kerepesi úti temetőben. (a szerző fotója)

Gönczy Pál 1892. január 10-én hunyt el karácsondi birtokán, és jauár 13-án temették el a kerepesi úti köztemetőben, a családi síroltban. 1879-ben itt temették el 17 éves lányukat Ilonát, akinek halálára Arany János írt sírverset:



52.) Egy ara sírkövére.

El nem aludt lámpám; csak, mint nem földi menyasszony
Hoztam el: éjfélkor várni az égi Jegyest.
Könnyetek értem hát, szüleim, már omlani szünjék,
Balzsamot, ím, mennyből hint Ilonátok alá!
(1880 jan.)

x) Máté XXV. 2.

El nem aludt lámpám, csak, mint nem földi mennyasszony
Hoztam el: éjfélkor várni az égi Jegyest.
Könnyetek értem hát, szüleim, már omlani szünjék,
Balzsamot, ím, mennyből hint Ilonátok alá.

A sírvers Arany János *Őszikék* című verseskötetében is megtalálható.

Később a családi sírba temették 1893-ban Mariska nevű unokáját, 1895-ben feleségét és 1913-ban legidősebb fiát, Pált. Gönczy Pált 1892. január első napjaiban gyorslefolyású influenza betegítette meg, és ez okozta halálát is.

„GÖNCZY PÁL holttestét Karácsondról Budapestre szállították, s a Kerepesi-úti temető halottas házából temették el, e hó 13-ikán délután. A ravatalt sok koszorú borította. Megjelentek a gyászoló család tagjain kívül b. Fejérváry Géza miniszter, Berzeviczy Albert államtitkár, Szalay Imre, Markusovszky Lajos, Szathmáry György miniszteri tanácsosok, több egyetemi tanár, Tisza Lajos gróf, továbbá a református főgimnázium é s az állami ipariskola professzorai. A koporsó fölött Szász Károly ref. püspök hosszabb beszédet mondott, mely után a ref. teológia énekkara gyászdalt énekelt. A halottat a Gönczy család sírboltjába helyezték örök nyugalomra." (*Vasárnapi Újság* 1892. január 17.)

Gönczy Pál haláláról az *Akadémiai értesítő* 1892. évi februári számában jelent meg nekrológ, de a korabeli újságok is megemlékeztek Gönczy Pálról.

„Gönczy Pál meghalt. A magyarországi tanító-világ egyik büszkesége, Gönczy Pál nyugalmazott miniszteri tanácsos, f. hó 10-én Karácsondon meghalt. A Hajduságban született, Hajdu-Szoboszlón, s néptanító lett." (*Debrecen-Nagyváradi Értesítő* 1892. január 17.)

„Különösen nagy érdemei vannak Gönczynek az iskolák anyagi helyzetének, nemzeti missziójának, iskolai épületeknek és új polgári iskolák szervezésének munkájában." (*Vasárnapi Újság* 1892. január 17.)

Napjainkban Gönczy Pál nevét viseli három általános iskola: Hajdúszoboszlón, Józsán, Karácsondon, egy szakközépiskola Tapolcán. Első igazgatóját tiszteli Gönczy Pál személyében a budapesti Lónyai Utcai Református Gimnázium.

A felújított síremlék méltó zarándokhelye lehet a Gönczy Pálra emlékező diákoknak, és Gönczy Pál szellemiségét tisztelőknek. Ma is érvényesek Széchenyi István szavai: „Ha tudni akarod, hogy egy nemzet mennyire becsüli a múltját, nézd meg a temetőit."

Pedagógusok arcképcsarnoka

HALÁSZ FERENC (Debrecen, 1933. január 8. – Hajdúszoboszló, 2015. július 4.) magyar–latin szakos középiskolai tanár, igazgatóhelyettes

1933-ban született Debrecenben, 3 gyermekes család legfiatalabb tagjaként. Édesapja, Halász Ferenc férfiszabó, édesanyja, Molnár Margit háztartásbeli volt. Sándor nevű bátyja a II. világháborúból nem tért vissza. Margit nővére 1982-ben halt meg 60 évesen.

Tanulmányait Ferenc szülővárosában kezdte el, és ott is fejezte be. 1952-ben érettségizett a Fazekas Mihály Gimnáziumban. 1956-ban a Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerzett magyar szakos középiskolai tanári diplomát.

Felesége, *Piroska* így emlékszik az együtt töltött időkre: *„Évfolyamtársak voltunk. Az egyetemen szerettük meg egymást. 1956-ban végeztünk. Az elhelyezkedésnél Ferenc Hajdúszoboszlón az akkor Irinyi János nevét viselő gimnáziumban* (ma Hőgyes Endre Gimnázium és Szakközépiskola – a szerk.) *kapott állást, én a berettyóújfalui gimnáziumban. A távolság semmit nem változtatott érzelmeinken. 1957 nyarán összeházasodtunk. Hajdúszoboszlón telepedtünk le. Én a középiskolai kollégiumban főhivatású nevelőtanári kinevezést kaptam.*

Szeretetben és boldogságban, egymás hivatását segítve éltünk harmonikus házasságban 58 évet. Boldogságunkat teljessé a gyermekek érkezése tette (Laci 1960, Pisti 1965). Házasságunk szilárd alapja az egymáshoz fűződő érzelmeken túl egymás személyiségének tiszteletben tartása volt. Az élet adta nehézségeket összefogva együtt győztük le. A problémákat megbeszélve, együtt oldottuk meg. A sors kegyetlen döntése véget vetett szép házaséletünknek. Ferenc 2015. július 4-én váratlanul elhunyt."

Feri a magyar nyelv és irodalom mellett latin nyelvet is tanított, mert 1961-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetemen latin kiegészítő szakon tett vizsgát. Két tanítványa a középiskolai tanulmányi verseny döntőjébe jutott. Tíz évig – 1980-tól nyugdíjazásáig – a magyar munkaközösség vezetője volt. Osztályfőnöki feladatokat is ellátott, és huzamosabb ideig igazgatóhelyettes volt. Hét éven keresztül ő szervezte a drezdai szakközépiskolával kialakult tanulócsere-programot.



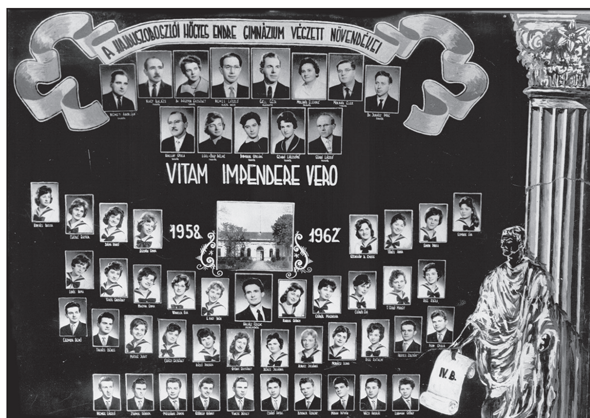
1959-ben osztályával előadták Jankovich Ferenc *Az aranypróbás legény* című négyfelvonásos drámai mesejátékát, melynek bemutatóján a szerző is megjelent. Káposztás Istvánné Soós Erzsébet, volt tanítványa, később kolléganője, mai napig nagy szeretettel emlékszik vissza erre az előadásra, mert ő is részese, szereplője volt a darabnak.

Dr. Rózsa Erzsébet, volt tanítványa ilyen emléket őriz tanáráról: *„Halász tanár úrral az osztályteremben nem találkoztunk* naponta. *Sokszor csak a folyosón láthattuk. Így lassan, de annál mélyrehatóbban alakult ki bensőséges kapcsolat vele. Visszafogott, szerény ember volt, akiről azonban hamar kiderült, hogy szakmailag és emberileg magasra tette a mércét. De ezt nem verte nagydobra, a szerénysége és a szakmai alázata akadályozta ebben. Csak a gimnáziumi évek első időszakának vége felé vált világossá számomra: a csendes és mindig korrekt fellépései és megnyilvánulásai mögött átlagon felüli emberi méltóság, szakmai igényesség és hivatásával szembeni alázat volt. S ami akkoriban ritka és egészen különös megnyilvánulás volt: tiszteletben tartotta a diákjait egyénekként is, és nem akart bennünket az »eszmékről« sem meggyőzni. Fiatalként az ember az ilyen emberi tulajdonságokat és értékeket nem feltétlenül érzékeli és értékeli. Természetesnek veszi, de nem gondolkodik el ezen. Én legalábbis egészen biztos nem érzékeltem és nem értékeltem azt az emberi*



nagyságot, amelyet megpróbáltam az imént szavakba önteni. Halász tanár úr engem akkor mással ragadott meg. Azzal, hogy ő volt a magyartanárom. Talán nem nagyképűség azt mondani: jó voltam magyarból. Reálosztályból sokféle elképzelés után végül magyar és történelem szakra jelentkeztem, és felvettek a KLTE-re Debrecenbe, ahol a magyar szakot is – mondom szerénytelenül – kiemelkedő eredménnyel végeztem. Mindezt legalább most – tudom: fájóan későn – mégis szeretném Halász tanár úrnak megköszönni. Kérem őt, bárhol is legyen, fogadja el a köszönetemet és hálámat a magyarórákért és azért az emberségért, amelyről nekünk akkor és ott folyamatosan tanúbizonyságot tett!

Nem tudok eléggé a sorsnak hálát adni azért, hogy a Hajdúszoboszlói Hőgyes Endre Gimnázium diákja lehettem négy éven át, és hogy olyan tanáraim voltak, akik szakmailag és emberileg egyaránt magasra tették a mércét – mindegyikük a maga módján. Bizonyos vagyok abban, hogy ez mindnyájunkban nyomot hagyott: a tanáraink életre szóló mintát adtak nekünk emberségből és szakmai igényességből. Igyekeznünk kellett és kell mindmáig, ha nem akarunk túlságosan lemaradni mögöttük.”



A IV. A osztályfőnöke 1962-ben

Halász Ferenc aktív tagja volt a hajdúszoboszlói Bárdos Lajos Városi és Pedagógus Énekkarnak. 2005-ben *jelent* meg könyve Török Zoltánról, az énekkar alapító karnagyáról. Társszerzője volt *A kórus* (2006) és *Márton Antal, a néptanító* (2012) című könyvnek. Rendszeresen publikált a *Hajdúszoboszló* c. lapban és a *Szókimondó* periodikában.

T. Kiss Endre, volt kórustársa így emlékszik rá: *„Tanár úr lélekben köztünk van, és köztünk marad. Mi ketten az énekkaros, több évtizedes, élményekben gazdag munkában kerültünk emberi és jó baráti kapcsolatba. Az énekkari próbákra precízen járt, szorgalmasan megtanulta a szólamát, a fiataloknak példát mutatott. Szólamvezetőként most is felidézem azt, ahogy a lassabb tempóban való haladásra, a türelmesebb kitartóbb munkára ösztönzött. Ilyenkor mint tapasztaltabb szólt, és teljesen igaza volt. A megtanult művek művészi értékeit hangversenyek alkalmával együtt élvezhettük.*

Sokszor beszélt családjáról, személyes történetekről. Büszke volt fiaira és unokáira. Stílusa, irodalmi igényessége és fogalmazásai egyaránt példamutatóak voltak. Nem véletlenül kérték meg, hogy az énekkar útjairól, szerepléseiről írjon cikkeket, melyek a helyi újságban rendszeresen megjelentek. Élete végéig az énekkar hűséges krónikása maradt. A vidéki utakon és kirándulásokon a kötetlen programok időszakában gyakran sétáltunk együtt. Minden műemlék, városrészlet őszintén érdekelte, a kíváncsiság és az ismeretlen megismerésének öröme, tudásvágya gyarapítása egyaránt hajtotta. Ezeken a sétákon sportosságát, állóképességét nem sikerült felülmúlnom.”

Munkája elismeréseként többször kapott kitüntetést: Miniszteri dicséret (1972), Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1975), Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1994), Gönczy Pál Díj Hajdúszoboszló Város Pedagógiájáért (2013).

Fülöp Mihály a Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület elnöke azon az emlékülésen, amelyet Halász Ferenc halálának első éves évfordulóján rendeztek, így méltatta tevékenységét: *„Feri a Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesületnek szinte megalakulásától kezdve tagja volt. Nevéhez fűződik a hajdúszoboszlói tag-*



Átveszi a Gönczy Pál Díjat Hajdúszoboszló polgármesterétől (2013)

szervezet megalakítása, szervezése, vezetése. Lelkes szervezőmunkája eredményeként a tagszervezet lett a legnagyobb létszámú csoportunk Debrecenen kívül. Lelkes tevékenysége eredményeként együtt tartotta a csoportot, szorgalmazta az aktív részvételt, szervezte az egyesületi kirándulásokat, amin maga is részt vett. Jó kapcsolatot alakított ki az iskolákkal, a pedagógusokkal, nem utolsósorban az önkormányzattal, melynek példaszerű támogatása nagymértékben segítette értékőrző munkánkat.

Örömünkre szolgált az is, hogy rendszeresen írt arcképvázlatokat a megjelenő köteteinkben, emléket állítva ebben Hajdúszoboszló elismert pedagógusainak, iskoláinak és természetesen a városnak, melyben azok az alkotó munkát végző pedagógusok éltek, kiknek a munkásságát a szűkebb közösség, de a város is nagyra értékelte.

Egyesületünk szerkesztőbizottsági tagjaként rendszeresen részt vett üléseinken, segítette döntéseinket. Számíthattunk rá nagyobb rendezvényeink lebonyolításakor és a szerkesztői munkában. Az ő munkássága is hozzájárult ahhoz, hogy életrajzi sorozatunk ma már a Hajdú-Bihar Megyei Értéktár része. Olyan embert, kollégát ismertem meg személyében, aki mindig pontos munkatárs volt. Halk szavú, csendben megérkező, aki egyszer csak ott volt. Elmaradhatatlan aktatáskájában, rendben, feldolgozásra ott volt a várt írásos anyag. Hozzászólalásaiban pontosan, választékosan fogalmazott, soha, senkit meg nem sértett. Törékeny, szikár alkatáról alig tételezhettük volna fel, hogy rendszeresen sportol: úszik, kerékpározik, tornázik.

Szerette a közösséget, amelyikkel együttműködött, és ahol feloldódott. Egy kollégája véleménye szerint a klasszikus humán műveltség megjelenítője volt. Személyisége, jelenléte hiányozni fog egyesületünkből, de úgy gondolom, a városból is.

Ha egyesületünk jelmondatát idézem, »Az emlékezet értéket ment«, úgy azt hiszem, Halász Ferenc kollégám, tagtársunk munkássága során sok szellemi értéket mentett meg az általa megírt életrajzokkal a városnak, és egyben sok új értéket is teremtett közösségi munkája során. A sors szigorú rendelése úgy hozta, hogy most mi dolgozzuk fel az ő munkáséletének ránk maradt hagyatékát.

Egy Lao-ce idézettel – mely úgy vélem jellemző rá – fejezem be a visszaemlékezést: »Alkotni, adni, majd visszavonulni: ez az égi bölcsesség«."

Ugyanazon az emlékülésen *Kocsis Róbert*, az önkormányzat Igazgatási, Nevelési, Egészségügyi és Szociális *Bizottsága* részéről így gondolt vissza rá: *„Szinte kortalan volt. Többször segítette a bizottságnak az egyesületi munkáját. Szolgálatkészség és jó modor volt a jellemzője.*

Legutóbb, amikor a bizottságunk döntött az egyesületnek a rendezvény támogatásával kapcsolatos kérelméről, a képviselők többsége is megosztotta vele kapcsolatos emlékeit. A Halász Ferenc Emlékülés meghívóján szereplő idézet így szólt: „Minden ember addig él, amíg emlékeznek rá". Biztos vagyok benne, hogy a tanár úr sokáig velünk lesz emlékeinkben."

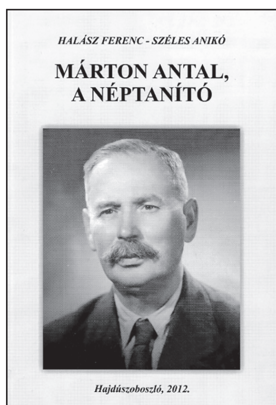
Bieliczkyné Buzás Éva, a zene és a költészet ápolásáért létrehozott az Emlékszoba Alapítvány elnöke így emlékszik tanár úrra: *,,Halász Ferenc alapító tagja és az egyik leglelkesebb résztvevője volt irodalmi délutánjainknak. Jelenléte mindig emlékezetes marad számunkra. A gyerekekhez, fiatalokhoz minden szereplés után odament, és véleményt mondott, néha dicséretet, máskor útbaigazítást.*

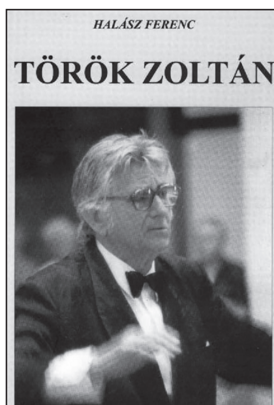
Nekem személy szerint is van köszönni valóm Halász Ferencnek. Amikor férjem, Bieliczky Joó Sándor összegyűjtött verseiből és írásaiból akartam egy-egy válogatott kötetet összeállítani, akkor őt kértem meg, hogy a nagy munkában segítsen. Ezt ő nagyon szívesen megtette. Három évig dolgoztunk szorgalmasan, amíg elkészültünk. Ő írta a verseskötethez az Előszót, az írások könyvéhez pedig az Utószót. Felbecsülhetetlen értéke van számomra a Váci Mihály és Bieliczky Joó Sándor költészetének közös vonásai című tanulmányának. Ezekben az írásokban benne vannak Halász Ferenc nemes érzései, irodalom iránti szeretete és elkötelezettsége is.

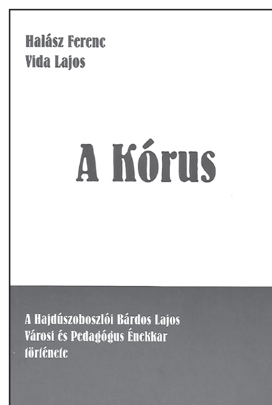
Köszönöm Halász Ferencnek, hogy megosztotta velem és velünk szellemi kincseit."

László fia elektronikai műszerész, informatikus mérnök, gépjárművezető-oktató, masszőr, és még sok egyéb végzettséggel rendelkezik, 32 évig a TIGÁZnál dolgozott. István fia pedig élelmiszeripari főiskolát végzett, Szegeden a tejüzemben talált munkát.

Halász László így emlékszik édesapjára: *,,Engem és az öcsémet mindig nagy szeretettel, »szelíd szigorúsággal« nevelt. Kicsit »katonásan« is, hiszen fiúk voltunk, várt ránk a katonaság. Az élet minden területén hasznát vettem annak, hogy sportos életmódra, férfias viselkedésre, kitartásra, pontos munkára szoktatott minket. Persze a játéknak, a szórakozásnak is megvolt a helye, de az első mindig a kötelesség (gyermekkorban elsősorban a tanulás) volt. Nálunk nem volt »délig alvás« a nyári szünetben sem, reggel kilenckor kezdett bennünket ébreszteni, ekkor sokszor énekelt nekünk részleteket operettekből, zenés filmekből. Legkésőbb fél tízkor viszont fel kellett kelnünk. Ezután jött a reggeli torna, a mosdás stb. Vitt minket magával a gimnázium tornatermébe tornázni. Nyáron úszni tanított. Tanítási időszakban délutánonként mindig meg kellett beszélni vele, mit fogunk csinálni, mennyi időt fordítunk tanulásra, hova, kivel megyünk utána játszani, sportolni. Be kellett osztani az időt. Személyes példamutatásával is »nevelt« minket, láttuk, ahogy élt, dolgozott minden nap (pl. otthon végzett dolgozatjavítások). Engem is tanított négy évig magyarból. Eleinte nagyon szokatlan, különleges érzés volt, hogy apu tanít. Egy biztos, az anyagot mindig pontosan, érdekesen adta le az órán. Ennek nagy hasznát vettem a szóbeli érettségi vizsgán, ahol Juhász Gyula Milyen volt... c. versét kellett elemeznem. A verset megkaptam, ahogy elolvastam, egy az egyben eszembe jutott, ahogy apu elemezte az órán.*







Ötöst kaptam a szóbelire, pedig nem készültem ebből a témából, csak felidéztem az órán hallott anyagot.

Minden nyáron elvittek a szüleink üdülni bennünket a hegyekbe vagy a Balatonra. Sokat túráztunk, a gyaloglások közben is mindig mesélt, tanított. Sokszor énekelt is, szép hangja, jó zenei hallása volt. Gondtalan, vidám, kiegyensúlyozott gyermek- és ifjúkort biztosítottak édesanyámmal együtt számunkra. A négy fiúunokával is nagy örömmel foglalkozott."

A költő szavával mondom:

»Hallgatott s némán birkóztál vele.
Most már simulnál, mint a régi gyermek.
Lázadásodnak nincs ellenfele,
s tudod már: holt apák jobban nevelnek.«
(Áprily Lajos: Az apa)"

Halász István így idézi fel apja emlékét: *„Gyermekként, serdülőként s később is egy nagyon stabil, mély barátságot éreztem a közelében. Ha telefonon beszélgettünk, akkor is. Sallangmentesen beszélt velünk, de sosem éreztem unalmasnak, amit mondott. Megnyilvánulásaiból a jobbító és tanítási szándék sugárzott, de soha nem volt kioktató. Egyszerre volt komoly és derűs, jó volt a közelében lenni."*

Végezetül, ki tudná hitelesebben megítélni egy pedagógus tevékenységét mint egy tanítvány vagy egy kolléga. *Sárkányné Kertész Éva* a Hőgyes Endre Gimnázium és Szakközépiskola igazgatója egyszerre volt mindkettő. Ő így gondol vissza rá: *„Egész életével, munkásságával, pedagógiai tevékenységével a közösséget szolgálta. Sok-sok nemzedéknek volt tanára, tanítója. Élete példa; senki máshoz nem fogható személyisége legenda. Szolgálati idejének 38 éve alatt tanulók százaival került kapcsolatba, gyakorolt hatást életükre, mindennapjainkra, így többek között rám is.*

Az első emlékem mint középiskolai tanuló, onnan származik, amikor végzősként elindultam a földrajz OKTV-n, és továbbjutva megírtam a beadandó dolgozatomat; ő mint ezzel a feladattal megbízott igazgatóhelyettes, vette a fáradságot, és átolvasta a dolgozatomat, javítva annak stilisztikai hibáit, mondván, csak minden szempontból tökéletes művet adjunk ki a kezünkből.

Az a pedagógus volt, akinek nemcsak hivatása volt a tanítás, hanem életcélja is. Lelkiismeretes, odaadó munkájának köszönhetően nemcsak tanította, hanem nevelte is a rábízott gyerekeket. Valami áradt belőle, amit akkor gyerekfejjel nem tudtam megfogalmazni – és csak később, amikor volt szerencsém tantestületének tagja lenni – értettem meg. Ez az a tekintély, ez az a szakmaiság, ez az az elkötelezettség, ami nem tanulható, nem erőszakolható ki, nem függ az ember külső megjelenésétől, hangerejétől, hatalmától, hanem az egyéniségében rejlik.

Őszintén tisztelték őt tanítványai, a szülők, a pedagógustársak egyaránt. Megmagyarázhatatlan nyugalom, csendes derű vette körül, a közelében biztonságban érezhette magát az ember. Igazságosság és minden ember felé egyaránt megnyilvánuló segítőkészség jellemezte. Véleményét soha nem erőszakolta másokra. Észrevételei, tanácsai mögött nagy szakmai tudás, pedagógiai tapasztalat és emberi bölcsesség húzódott, ezért volt hiteles minden megnyilvánulása.

Pontos és lelkiismeretes munkavégzését példaként lehet a fiatalok elé állítani. Pályakezdő fiatal tanártársainak sokat segített a beilleszkedésben, a szakma elsajátításában. Munkáját végig a fiatalos tenni akarás, az újítás jellemezte. Halk beszédével, egyenes tartásával, komoly tekintetével önkéntelenül is tiszteletet keltett az emberekben. Kiegyensúlyozottság, önfegyelem és mértéktartás sugárzott belőle.

Nyugdíjas éveiben is részese akart lenni, ha csak gondolatban is, a gimnázium életének. Bármikor és bárhol találkoztunk, mindig volt hozzám egy kedves szava, kérdéseiből kitűnt, hogy őszintén érdeklődik az iskola, a kollégák, a pedagógusok sorsa iránt. Minden iskolai rendezvényen számíthattunk megtisztelő jelenlétére, s mindig nagyon jól esett az általa megfogalmazott elismerés, a gratuláció. Mert a szavának súlya volt, az elismerésének pedig értéke. S mit hagyott örökségül nekünk? Az alapokat, amire építkezni lehet, amikor tenni akarunk a jövő ifjúságáért. A példát a pedagógusról, aki szívvel-lélekkel végzi a rábízott gyermekek nevelését, oktatását.

Mi, akik ismertük őt, gazdagabbaknak érezhetjük magunkat, mert lényében testesült meg mindaz, ami az embert EMBERRÉ és PEDAGÓGUSSÁ teszi."

Egykori tanítványa,
NÉMETNÉ DÁVID IRÉN *ny. tanító*

Sárguló lapok között

VÁROSI KÖZGYÜLÉS

(Cs. M.) A városi képviselőtestületnek december hó 23-án Dr. Fekete László polgármester elnöklete alatt megtartott rendkivüli közgyülésében a következő ügyek tárgyaltattak:

Nyugdijválasztmány javaslatára elrendelte a közgyülés, hogy a városi tisztviselők a szolgálatba lépésük napjától 1917. december 31-éig esedékes nyugdijhozzájárulási dijaikat 1918. január 1-től kezdődőleg 60 hónap alatt, 60 egyenlő részletben fizessék be, illetve ezen dijakat a pénztár minden tisztviselő fizetéséből havonként vonja le. Az 1918. évtől esedékes dijak szintén havonként, de 12 hónapi részletben lesznek levonandók. A visszamenőleges dijak 17500 koronát, az ezután esedékes dijak pedig mintegy 3400 koronát tesznek ki évenként.

A városi tisztviselők és alkalmazottaknak 1917. november 1-től 1918. december 31-éig terjedő 14 hónapi ujabbi háborus segélyét a képviselőtestület 116,332 kor. 22 fillérben állapitotta meg. Ezen háborus segélyt az államkincstár fogja viselni.

Kiskoru Császi Ilona itteni illetőségét a képviselőtestület elismerte.

A „Magyar Adria" egyesületbe a város három évre évi 12 korona tagsági dij fizetése mellett rendes tagnak belépteti s egyszersmind felkérte a helybeli egyházakat és pénzintézeteket is a belépésre.

A városi tanács bemutatta a néhai Kovács Gyula nyug. alispán által tett községi jellegü tanyai iskolára vonatkozó alapitványról elkészitett alapitó levelet. Az alapitvány 50 hold 1092 négyszögöl ingatlan és 31616 korona készpénzből áll, amelynek évi jövedelme átlagosan 4000 korona lesz. Az alapitvány célja egy községi jellegü tanyai iskola felállitása oly módon, hogy annak jövedelme mindaddig tőkésitessék, míg abból egy iskola felépithető leend, azontul pedig azon földnek évi jövedelme az iskola fentartására fordittassék. Az iskola a hagyományozott földnek dombos részén, a hol valamikor tanya állott állitandó fel.

A képviselőtestület a bemutatott alapitó levelet elfogadta s azt jóváhagyás végett a vármegyére beterjeszteni rendelte, egyszersmind kimondotta, hogy hálája jeléül az alapitványt tevő Kovács Gyula arcképét a háboru után az alapitvány iskola részére megfesteti s addig is míg az iskola felépithető lesz, az arcképét a polgármester hivatalos helyiségében helyezi el.

Márton Jakab fuvaros 1918. évben 4200 koronáért hajlandó elvállalni a fuvarozási teendőket, mert a megváltozott viszonyok folytán 2 embert és 4 lovat éjjel nappal szolgálatban tartani ezen összegen alul nem lehet. A közgyülés ezt méltányolva az ajánlatot elfogadta s elrendelte hogy a vállalati szerződés vele ily értelemben köttessék meg.

Városi tanács a Stahler Dániel és Kiss Jánossal az ellátatlan lakosság szalonna és zsir szükségletének biztositása céljából kötött szerződést bemutatta. A közgyülés a szerződést elfogatta, kimondta azonban, hogy vállalkozók a 120 kilogrammon aluli hizott sertéseket is kötelesek a tulajdonostól átvenni.

Herczeg Bálint inditványára a képviselőtestület elrendelte, hogy az éjeliőrség január 1-től kezdve állittassék fel.

HIREINK

A csángók felsegitése. Karácsony elsőnapján meleg szeretettel karolta fel városunk közönsége a közénk szakadt bukovinai csángó családokat. A városi és egyházi elöljáróságoknak lapunkban megjelent felhivására rengeteg adomány gyült egybe a városgazdai hivatalban. Sok száz csángó testvérünk nyomorán lett enyhitve. 25-30 kilós csomag jutott minden családnak. Száz és száz csángó testvérünk örömkönyüje csordult ki a város polgárainak nemes szivüségén. Erről ismernek reánk, hogy a magyarok, hajduszoboszlóiak vagyunk. Csak igy legyen ezután is.

A család utolsó fiának védelme. A király egy mult év szeptemberében kiadott parancsában elrendelte, hogy az oly családok életben maradt fiait, mely családok két vagy több fia elesett már és a hatgyermekes családapákat, amennyiben a harcoló csapatokhoz lennének beosztva, oly helyeken alkalmazzák, ahol az állandó tüzhatásának nincsenek kitéve. A honvédelmi

miniszter intézkedése értelmében az ilyen helyzetü katonák hozzátartozói az elsőfoku közigazgatási hatóságnál adhatják be kérvényeiket. Ezt a kérvényt, ha az a hadrakelt seregnél beosztottakra vonatkozik, a harctéren levő illető ezredparancsnokságához kell cimezni és benne a kimélendőnek beosztását és tábori postaszámát is fel kell tüntetni. A póttesteknél ideiglenesen beosztottakra is a kérvény az illető pótzászlóaljparancsnoksághoz cimzendő. A kérvényhez családi értesitőt is kell csatolni. A családi értesitő adatait a polgári hatóság igazolja. Az utóbbi időben sok olyan kérvény is érkezik be, melyek királyi parancsirat követelményeinek nem felelnek meg. Igy igen gyakran az egyetlen fiu kimélését kérik, míg a királyi rendelkezés csak az utolsó életbenmaradt fiuról szól. Az ilyen, a feltételeknek meg nem felelő kérvényeket természetesen elutasitják.

Független Hajduság
Hajduszoboszló, 1918. január 6.

Bál nélkül

Hasztalan mutatja a naptár január 6.-ától február 9.-éig a farsangot, ebben az évben nem gyuladnak ki a bálozó termek, a komoly időnek megfelelően ez alkalommal nem vigadozunk. Első pillanatra talán visszásan hat ez a hir, mert a multban az volt a magyarázat, hogy a mulatozás és bálozás jótékonyan hat a gazdasági életre, forgatja a pénzt, foglalkoztatja az iparágak nagy részét és amellett társadalmi vonatkozásai is számottevőek. Gondoljunk csak arra, hány fiatal ismerkedett meg ilyen alkalmakkor és hány boldog házasság szövődött a vidám poharazás és zene árnyékában!

Most azonban más időket élünk. A magyarság szinevirága messze orosz földön védi az ezeréves hazát és mindazt, amit lélekben, erkölcsben és történelemben magyarnak mondanak. Nem illik távolétükben itthon vigadoznunk. Az ipar és kereskedelem nem sinyli meg a bálozás elmaradását, mert oly kötelesség hárul rá hadi vonatkozásban, amely elsőrendü teendő. Így azután a bálozás elmaradása nemcsak illendő dolog, hanem gazdasági szempontból is előnyünkre válik.

Független Hajduság
Hajduszoboszló, 1943. január 3.

HÍREK

Dr. Kovács Máté debreceni gyakorló gimnáziumi tanárt, városunk kiváló képességü szülöttjét, a debreceni kir. tankerületi főigazgatóságra helyezték át s a tankerület középiskolai szakelőadói ellátásával bizták meg.

Független Hajduság
Hajduszoboszló, 1943. január 10.

HÍREK

A zsidó haszonbérletek felmondásával kapcsolatos eljárások gyorsitása, egyszerüsitése. A Budapesti Közlöny vasárnapi száma közölte, a 140-1943. M. E. számu kormányrendeletet a zsidók mező- és erdőgazdasági ingatlanairól szóló 1942. XV. törvénycikknek a zsidók által haszonbérelt ingatlanok visszabocsátásával és az ingóságok átvételével kapcsolatos egyes rendelkezések tárgyában. A rendelet értelmében abban az esetben, ha a nem zsidó ingatlantulajdonos a zsidó haszonbérlőnek felmondott, s a felmondás alapján per indul, a biróság soronkivül jár el és az átadás kérdésében a haszonbérbeadó kérelmére részitélettel határoz. A biróság a haszonbérbeadó kérelmére itéletét előzetesen végrehajthatónak nyilvánitja, azonban az átadást biztositékadástól teheti függővé. A biztositék kérdésében szakértőt meghallgatni nem kell s a biztositék nem lehet nagyobb, mint a haszonbérbeadók által átvett ingóságok értékének egyhatoda, tehát az az összeg, amit az átvételkor a törvény értelmében per nélkül is fizetni kell. A rendelet kimondja azt is, hogyha az átengedésre kötelezés alapján ingóságokat vettek át, az ingóságokra további végrehajtási cselekményt sem birói uton, sem közadók módjára foganatosítani nem lehet. Ilyen esetben a megszerzett jogok azonban az ingóságokért járó téritést terhelik. A rendelet intézkedései egyfelől lehetővé teszik, hogy a keresztyén haszonbérbeadók ingatlanaikat a gazdálkodás folytatása céljából per esetében is mielőbb átvehessék, másrészt biztosítják, hogy az állam által átvett ingatlanokon a gazdálkodás folytatását az élő és holt gazdasági felszerelésre vezetett végrehajtással akadályozni ne lehessen.

Független Hajduság
Hajduszoboszló, 1943. január 17.

Mit kínál a január?

Január 6. (szombat) 16 óra
„ABLAK A VÉGTELENRE” – egyházművészeti kiállítás
A kiállítást rendezi a Görögkatolikus Egyház
Köszöntőt mond: Fekete András görögkatolikus parókus
Helyszín: Kulturális Központ

Január 12. (péntek) 18 óra
PÁNIK A FEDÉLZETEN – zenés komédia
Rendező: Gergely Róbert
Helyreszóló belépőjegy: 2.500 és 3.000 forint
A darab felnőtteknek szól!
Helyszín: Kulturális Központ

Január 15. (hétfő) 17 óra
A SZABÓ LÁSZLÓ ALAPFOKÚ MŰVÉSZETI ISKOLA FÉLÉVI VIZSGAKIÁLLÍTÁSA
Kiállítást megnyitja: Komiszár János Csokonai- és Holló László díjas festőművész
Helyszín: Kulturális Központ

Január 18. (csütörtök) 17 óra
VILÁGKÓSTOLÓ – USA (Las Vegas, Miami, Grand Canyon)
Szabó Miklós hivatásos világjáró ételkóstolóval egybekötött előadása
A belépés ingyenes!
Helyszín: Kulturális Központ

Január 20. (szombat) 15 óra
„AZ IGAZSÁGTEVŐ NYÚL”
– mesejáték a Mesekocsi Színház előadásában
Helyreszóló belépő jegy: 700 forint
Helyszín: Kulturális Központ

Január 22. (hétfő) 17 óra
A MAGYAR KULTÚRA NAPJA
„Álomkergetők”
Máthé András fotóművész kiállításának megnyitója
Helyszín: Kulturális Központ

Január 27. (szombat) 10 óra
ÉLETERŐ NAP
Az Életerő Egyesülettel közös szervezésben
A belépés ingyenes!
Helyszín: Kulturális Központ

Január 31. (szerda) 9-18 óra
LAKOSSÁGI VÉRADÁS
Szervező: Magyar Vöröskereszt Területi Szervezete
Helyszín: Kulturális Központ

Februári előzetes

Február 7. (szerda) 18 óra
Az Orlai Produkció szervezésében
Simon Stephens: HEISENBERG relatív komédia
Főszerepben: Ullman Mónika és Benedek Miklós
Helyreszóló belépőjegy: 3.000 Ft és 3.500 Ft
Helyszín: Kulturális Központ



Szakkörök

a Kulturális Központban

Hétfő

14.30 Matematika szakkör 5. osztályosoknak

Kedd

14.30 Matematika szakkör 6. osztályosoknak
15.00 Hímző szakkör
16.00 Rajz szakkör felnőtteknek

Szerda

09.00 Derűs Alkony Népdalkör

Csütörtök

14.00 Gyermek tűzzománc szakkörök
16.30 Foltvarró szakkörök
17.00 Felnőtt tűzzománc szakkör

Péntek

14.30 Csipkeverő szakkör (kéthetente)
16.00 Kosárfonó szakkör
16.30 Citera szakkör

Klubok a Kulturális Központban

Január 2., 9., 16., 23., 30. 17 óra

Életfa Klub – előadások, információk az egészségről, betegségek megelőzéséről és kezeléséről, egy változni és változtatni akaró emberek baráti közösségében
Vezető: Rigó Éva

Január 9., 16., 23., 30. 17.30 óra

Reiki Humán szolgáltatás
Vezető: Makláry Zoltán

Január 10., 24. 17.30 óra

Agykontroll Klub
Vezető: Kuruczné Korda Borbála

Január 12., 26. 16 óra

Társasjáték Klub

Január 15., 29. 9.30 óra

Pöttöm Klub

Január 20. (szombat) 16 óra

MAGYAR KULTÚRA NAPJA
Főnix Versmondó és Népdalkör
Legkedvesebb verseink „Himnusztól a szózatig"
A belépés ingyenes!
Helyszín: Kulturális Központ

Kiállítások

a Kulturális Központban

Január 6-20.

„ABLAK A VÉGTELENRE"
egyházművészeti kiállítás



Január 15-30.

A SZABÓ LÁSZLÓ ALAPFOKÚ MŰVÉSZETI ISKOLA FÉLÉVI VIZSGAKIÁLLÍTÁSA

Január 22.-február 20.

„ÁLOMKERGETŐK" – Máthé András fotóművész kiállítása

Tartalom

A címlapon Viszem Jézust – Vincze László grafikája

A hátlapon: Értetkőzés – Petneházi László grafikája

SZÓKIMONDÓ

XXI. évfolyam 2018. január (CCLXII) 1. szám

Alapító szerkesztő: **Kovács Gábor** (1996-2005)
Felelős szerkesztő: Vida Lajos (2005-2011), **Papp András**
Fotóriporter: Berényi Viktória
A szerkesztő munkatársa: Berényiné Szilaj Ilona és Kulcsár Béla
Tervezőszerkesztő: Vetró Mihály
Szerkesztőség: 4200 Hajdúszoboszló, Szilfákalja u. 2.
Telefon: 52/558-800, Fax: 52/557-693
E-mail: szoboszlokultura@gmail.com; pappand1@t-online.hu
Internet: www.szoboszlokultura.hu
Kiadja: Kovács Máté Városi Művelődési Központ és Könyvtár
Minősített Közművelődési Intézmény
4200 Hajdúszoboszló, Szilfákalja 2. Tel.: 52/558-800

Felelős kiadó: **Berényiné Szilaj Ilona** igazgató
Kapható a hajdúszoboszlói kulturális intézményekben és az utcai árusoknál
Előfizethető a Kovács Máté Városi Művelődési Központ és Könyvtárban
Éves előfizetési díja: 3 500 forint
ISSN 1416 – 2636
Nyilvántartási szám: 75.054/97

Nyomda: Hírforrás Nyomdaipari Vállalkozás
Hajdúszoboszló, Bethlen u. 25.
Felelős vezető: Kovács Zsolt

A Szókimondó megjelenését támogatja Hajdúszoboszló Város Önkormányzatának Turisztikai, Kulturális, Sport Bizottsága